

SVOBODNA SLOVENIJA

ANŠO (LETO) XXIX (23)

Mo. (Štev.) 51-52

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

24. decembra 1970

Svetonočno voščilo

Vsako leto, ko znova zaživi v adventnem času v nas tiho pričakovanje, se skupno z njim pojavi tudi neko komaj dojemljivo upanje. Težko ga je opisati, še težje razložiti. Predstavlja željo, hrepenenje po dožitju tiste prve betlehemske svete noči, ko so pastirci poklekili pred učlovečeno Dete, in čuli iz angelskih ust nebeško voščilo: „Slava Bogu na višavah, in mir ljudem na zemlji, ki so blage volje.“

Leta so potekla in apostoli so se razpršili po svetu, oznanjat blagovest odrešenja. Iz roda v rod se je angelski glas ponavljal v vseh jezikih; slava Najvišjemu in mir bratom je bilo vodilo, ki je gnalo ne le tiste, ki so se posvečali evangelijski dejavnosti, temveč je bilo smisel vsega življenja poklicanih. Skrivnost prve noči krščanstva je živela v srcih in iz njih žarela in osvajala svet.

Potem so se časi spreminjali. Morda oddaljenost, morda človeška slabost sta bili krivi, da se je naročilo pozabljalo. In tako pridemo v današnjo dobo, ko le prevečkrat iščemo in nočemo najti; hrepenimo, pa hrepenenja nočemo utešiti. Kristusovi namestniki na zemlji venomer opozarjajo na oni dve božični postavki. A človeška srca so le še razvalina nekdanje slave, in mir, osebni in družbeni, prazna iluzija.

Dejansko stanje je res porazno in tira v obup. Kako svet daje danes slavo Bogu. Razvrtnost, sovraštvo, iskanje le tvarnih dobrin, koristolovstvo, pehanje za uspehi, zavisti; povsod le hrup, tako malokje tista zbrana tišina, ki ji pravimo molitev. Razdejane vrednote, opustošen duhovni red; človek hoče s telesom in z umom doseči neskončnost, pa se pogreza vedno bolj in bolj v stvar, predmet, materijo, v lastno pogubo.

In mir na zemlji? Razvoj človeštva, sedanja civilizacija terjata nove definicije. Pavel VI. sam je opisal mir kot istoveten enakopravnemu razvoju vseh narodov in vseh ljudi. Pa se znajdemo pred vesoljno sliko lakote in vojske. Očitne lakote, za katero umirajo milijoni in se ranje nihče ne zmeni, medtem ko se drugod uničujejo neznanske količine živil le zaradi dobičkarstva. Nepismenost, bolezn, revščina, zapuščenost, golota, krivice vseh vrst, ki vpijejo do neba, a v človeštvu najdejo prevečkrat le gluha ušesa. Vojna, z orožjem ali brez nje, se danes bje povsod. Panož prosj in roči za mir, in trepetajo pred vizijo katastrofe, ki se vedno bolj bliža.

Izgleda, da rešitve ni. In vendar je rešitev tako enostavna. Enostavna za velikienske probleme človeštva, enostavna za naše osebne, vsakdanje težave. Pot nam je pokazal On sam. Njegov veliko dejanje učlovečenja je kažipot, ki nas povelje iz zablode. Iz ljubezni je postal človek, in ljubezen nam mora pripeljati k njemu. A kot se je odrešilno delo, pričevo v Betlehemu dopolnilo na Golgoti, tako mora naša ljubezen prestopiti preizkušnje trpljenja, da bo postala odrešilna za nas in za soljudi.

Ob betlehemskega Deteta sta se srečala nebo in zemlja. Bog in človek je je legel v jastji; spočet od Svetega Duha in rojen iz Marije. Angeli so ga slavili in pastirji so mu prinesli svoje darove. Skrivnost božične noči, ki smo jo nekoč v otroški veri in preprostosti mogli le slutiti, nas je vse prepajala, moramo danes umsko dognati in z voljo se ji pridružiti. Izpolniti v nas in, kolikor je v naših močeh, v naših bratih poslanstva božičnega nebeškega voščila. Slava Bogu in mir bratom naj bosta ob tem novem Rojstvu naše hrepenenje in naš življenjski program.

Da bi se mali Jezušček ob svojem ponovnem učlovečenju naselil v naša srca, in vodil naše korake po poti našega zveličanja, in zveličanja vseh ljudi.

MILOSTI POLNE BOŽIČNE PRAZNIKE
TER SREČNO NOVO LETO 1971

želi vsem

NAROCNIKOM, BRALCEM, OGLASEVALCEM
IN PRIJATELJEM V SVETU IN DOMA

SVOBODNA SLOVENIJA

UPORI NA POLJSKEM GOMULKA ODPSTOPI

Kako v ZSSR sami, tako so tudi v vseh njenih evropskih satelitskih marksistični „gospodarski strokovnjaki“ zapeljali njihova gospodarstva v slepo ulico. Ker se fanatično oklepajo Marxovih „gospodarskih načel“ iz 19. stoletja, Leninovih napotkov izprve svetovne vojne, Liebermanove gospodarske predloge pa s sumničanjem zavračajo kot „kapitalistično pobarvano“, je gospodarstvo v sovjetskem taboru v splošni zmešnjavi. Znašlo se je v krizi, za katero so komunisti vedno trdili, da je samo kapitalistična bolezen. Inflacija, razvrednotenje valut, dvig cen, itd. so za komuniste bolezn, ki je kapitalističnega gospodarstva sistema. V komunističnih državah, so trdili, je kaj takega nemogoče, „ker smo vsi lastniki vsega. Sami sebi ne bomo dvigali cen, ne slabili valute“.

Toda Marxova in Leninova teorija je za propagandno uporabo. Komunistični veljaki, ki uživajo oblast, na Marxa in Lenina malo ali nič ne dajo. Marx in Lenin sta jim služila le za prigrabitve oblasti.

Vsaka stvar ima svoje meje, tudi v komunističnih deželah. Gospodarstvo ima svoje zakone, ki se za Marxa in Lenina tudi nič ne zmenijo. Zastoi v proizvodnji, brezposelnost, množično emigriranje na kapitalistični Zahod, nezadržljiva inflacija, propadanje vrednosti valut, vse to je iznenada prisililo komunistične „gospodarske strokovnjake“, da so „svetovali“ svojim vladam,

da je treba cene z dekreti, uradno zvišati, sicer se bo vse ustavilo.

V ZSSR so ljudje zvišanje cen prenesli le z godrnjanjem, ker pač povprečen sovjetski državljani — in teh je večina — potrpežljivo prenaša svojo „zgodovino“. Na Poljskem pa se je zadeva iztekla drugače, popolnoma nepričakovano za moskovskega satrapa Gomulka in njegov komunistični sistem. Uradni dvig cen za dvajset odstotkov je bil povod za sprožitev hudih izgrezov, najprej v baltskem tromestju Gdansk-Gdynja in Sopot, nato pa še po drugih mestih in krajih države. Ljudje, na splošno nezadovoljni s komunističnim režimom, ki jim je hotel še z gospodarskimi ukrepi posebej pokvariti božično-novoletne praznike, so zakričali svoj: „Ne!“ Pravilno so navalili najprej na urade komunistične partije, nato na policijska in vojaška poslopja, zatem še na druge državne ustanove. Petindvajset let dopovedovanja varšavske komunistične vlade, da je „vse ljudska lastnina“, ni prepričalo Poljakov, da bi bilo to res. Komunistična partija, z vsem svojim policijskim in vojaškim aparatom, ostaja tuja poljskim patriotom, ki vedo, kaj je poljsko in kaj je od zunaj vsiljeno.

V stilu komunističnega terorja je poljska komunistična vlada takoj poslala proti delavcem, „avantgardi komunizma“, tanke in je vojska dobila ukaz, naj strelja na izgrednike. Uporniki so bili seveda takoj označeni kot

Necesidad urgente

Casi sobre la finalización de este año 1970 una noticia alarmante ha conmovido la opinión pública. La Comisión de Energía Atómica del Reino Unido ha elaborado un informe, en el cual denuncia un gran aumento de radiación y precipitación radioactiva en todo el mundo. Este aumento supera el orden del 20%. Además primera vez es la radioactividad mayor en el hemisferio sur que en el norte.

Este aumento de contaminación se debe principalmente a los ensayos de China y Francia, que han detonado sendas bombas de hidrógeno la primera, y atómica la segunda, ambas en la atmósfera. Pero también se debe a que los dispositivos de seguridad en las pruebas subterráneas no siempre son suficientes, para impedir el escape de la radiación. Todo esto sucede mientras la Comisión de Desarme que trata acerca de las experiencias nucleares, sigue diluyendo una definición concreta en interminables y estériles debates.

Es imprescindible que en 1971, que Dios mediante comenzaremos en pocos días, se tomen medidas concretas, que aseguren la tranquilidad de la humanidad.

Nujna potreba

Skoraj na koncu tega leta 1970 je javno mnenje pretresla novica, ki izhaja iz poročila Britanske komisije za atomsko energijo. Poročilo trdi, da so radiacija in radioaktivne padavine narasle po vsem svetu. Ta porastek dosega višino 20 odstotkov. Prvič se je tudi zgodilo, da je radiacija večja na južni, kot pa na severni polobli.

Zvišanje atomske kontaminacije je plod zlasti kitajskih in francoskih eksplozij vodikovih in jedrskih bomb, ki sta jih obe državi poizkusili v ozračju. Krivda je pa tudi v nezadostnih varnostnih napravah, ki ne preprečijo popolnoma jedrnega okuženja ozračja ob podzemskih poizkusih. To se dogaja medtem ko razorožitvena komisija, ki razpravlja o atomskih poizkusih, prestavlja končna določila in se izgublja v neskončnih in brezplodnih debatah.

Nujno je, da se v letu 1971, ki ga bomo, če Bog da, čez malo dni pričeli podvzamejo konkretni ukrepi, ki naj zagotovijo človeštvu prepotrebno mirnost.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

OB KONCU LETA

Leto 1970 je bilo za Argentino doba važnih dogodkov. Bili so odsev notranjih teženj in sil, ki včasih odkrito, včasih podtalno delujejo za doseg postavljene ciljeve. Treba je priznati, da te sile večkrat niso demokratično usmerjene; razni gverilski pojavi, pobjoj in ropi so globoko pretresli javno mnenje.

Če naredimo kratek pregled vsaj najvažnejših pojavov, imamo najprej na političnem polju zamenjavo v vladi. Trije vrhovni poveljniki vojaških rodov so odvzeli oblast generalu Onganiju in na mesto predsednika postavili generala Levingstona. Bilo je tedaj govora o skorajšnjem političnem izhodu, a v zadnjih vladnih govorih je bilo jasno razvidno, da bo do volitev prišlo po ustalitvi ekonomskega položaja.

Gverilci, ki so se pojavili kmalu po maju lanskega leta, so letos z vso predrznostjo izvedli več akcij velikega obsega. Med te spada napad na kraj Calera v Córdoba (ki se je delno ponesrečil, da so varnostni organi odkrili zarotniško mrežo), na kraj Garín, in na-

zadnje prejšnji teden v Escobarju, kjer so tudi ubili policijskega podčastnika. Poleg tega so ugrabili in ubili bivšega predsednika gen. Aramburja in sindikalnega voditelja Alonsa.

Sindikati so sredi leta prišli v odkrito opozicijo proti vladi, zaradi njene ekonomske socialne politike. Zahtevali so zlasti krepko zvišanje plač. Več stavk je podprlo to zahtevo, ki pa ni obrodila sadu. Sedaj se delavsko vodstvo zopet mirno pogaja z vlado in bodo rezultati to pot verjetno boljše.

Zadnji teden je bil poln napetosti zaradi napada gverilcev v Escobarju, ter zato, ker je sodišče izreklo kazni v zadevi Aramburjeve ugrabitve. Te kazni so bile pravzaprav mife. Največjo je prejel fotograf Maguid (16 let). Duhovnik Carbone pa je prejel dve leti pogojnega zapora.

Za konec leta bo predsednik Levingston 29. t. m. govoril vsemu narodu. V nagovoru bo obrazložil tudi razvojni načrt za bodoča leta. Zanimanje zanj je veliko, saj od njega odvisi bodočnost argentinske ekonomije in obenem socialnega in političnega mira.

I Z T E D N A V T E D E N

Venus 7, sovjetska raketa, ki je meseca avgusta odletela proti Veneri, se je pretekli teden s padalom spustila proti površju tega planeta. Samo 35 minut spuščanja je oddajala brezžična poročila na Zemljo, nato pa utihnila. Strokovnjaki sklepajo, da sta zračni pritisk, ki je 100 krat večji od našega, in vročina, ki dosega 400 stopinj Celzija, pokvarila aparate še pred pristankom.

„protidržavni elementi“, „avanturistični buligani, ki nimajo nič opraviti z delavskim razredom“, itd.

Kljub nastopu vojske in policije in kljub strelom v množice, ki so prevrščale partijske avtomobile, zažigale partijska poslopja in druge javne stavbe, ropale po trgovinah, izgrede niso prenehali, temveč so se nadaljevali ves minuli teden, dokler ni v soboto udarilo pot z jasnega: sovjetski oddečki so se začeli premikati v severni Češkoslovaški proti poljski meji. Moskva ima na Poljskem v stalni pripravljenosti ok. 50.000 moč ter jih sedaj po mnenju opazovalcev namerava okrepiti z novimi enotami iz Češkoslovaške, ki jo je v zadnjih dveh letih spet pokorila.

V takem položaju je poljska KP končno odločila, da je dosedanji šef Gomulka moral podati ostavko, z njim pa še nekateri drugi člani poljskega politbiroja. Gomulkov predsedniški položaj je zasedel šef katoliške krajevne partijske organizacije, 57 letni Edward Gierek.

Dva italijanska misijonarja, ki pripadajo redu Sužnjeve Matere božje, s sedežem v Rimu, sta dobila kitajski vizum za potovanje v Kanton v južni Kitajski. Kanton sta obiskala na poti iz Vzhodnega Pakistana v Hong Kong, od koder sta nadaljevala pot na Japonsko in nato nazaj v Italijo. Toda kitajski komunisti so jima dovolili maševati samo v njuni hotelski sobi v Kantonu.

Edward Heath, britanski predsednik, je bil dva dni na obisku v Beli hiši. Z Nixonom sta imela razgovore o „koordinaciji politike med obema državama, po enem desetletju medsebojnih nesporazumov in sumničenja“. Razgovorjela sta se o problemih odnosov med Vzhodom in Zahodom do položaja v Vietnamu. Zlasti Heath je bil z obiskom zadovoljen.

Pričujoča povečana številka 51-52 je zadnja številka v letošnjem letu. Prva številka prihodnjega letnika bo izšla z datumom 7. januarja 1971. Vsem bralcem, ki so nas teh dvanajst mesecev spremljali, se najlepše zahvaljujemo, s prošnjo, naj nam ostanejo zvesti tudi v bodoče. Uredniški odbor bo s svoje strani storil vse, da bo list vedno bolj pester, sodoben in zanimiv.

Uredništvo

POLITIČNI PREMII OB AVSTRIJSKO-JUGOSLOVANSKI MEJI

Koroški Slovenci na pragu v novo leto

Vsem Slovincem v svetu in v domovini je še prav posebej pri srcu usoda koroških Slovencev. Kljub temu, da je marsikaj tudi v življenju in razvoju slovenske manjšine na Koroškem razveseljivo — kot npr. Slovenska gimnazija v Celovcu — pa je treba vendar videti, da močno pada od ljudskega štetja do ljudskega štetja število Slovencev v Avstriji. Vzrokov za tako nenaravno padanje je več ter smo nanje opozorili predvsem v razpravi „Boj slovenske manjšine v krški škofiji za verski pouk otrok v slovenščini“, ki jo je pripravil dr. Anton Podstenar in je bila objavljena v preteklih letih z nadaljevanji v „Zborniku Svobodne Slovenije“. To razpravo omenja znani avstrijski strokovnjak za manjšinsko-pravna vprašanja dr. Theodor Veiter tudi v svojem najnovejšem delu „Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich“ („Pravo narodnostnih skupin in jezikovnih manjšin v Avstriji“). Delo je izdala založniška in knjigotlačna družba Wilhelm Braumüller na Dunaju. Z razpravo „Boj slovenske manjšine v krški škofiji“ nismo opozorili v „Zborniku Svobodne Slovenije“ svetovne javnosti le na nerešena manjšinska vprašanja na cerkvenem področju, temveč v javnem življenju sploh. Veseli nas, da je to gledanje bilo upoštevano tudi v standardnem delu mednarodno priznanega strokovnjaka za narodnostna vprašanja, univ. prof. dr. Theodorja Veitera.

Dr. Veiter je obdeloval v svoji — skoraj 900 strani obsegaajoči knjigi — manjšinsko problematiko v Avstriji predvsem s pravnega vidika. Dr. Veiter upravičeno trdi, da Avstrija dejansko ni izpolnila obveznosti iz člena 7 državne pogodbe. Celotno zadevno izvedbeni zakoni so — v kolikor zadevajo koroške Slovence — v resnici le torzo. Na Gradiščanskem pa Avstrija sploh niti še ni pristopila do kakršnegakoli reševanja. Zelo jasno utemeljuje dr. Veiter, da so upravičeni v imenu manjšine govoriti le tisti, ki želijo in si prizadevajo za obstoj in razvoj narodnostne skupnosti, ne pa ljudje, ki so sicer pripadniki manjšine (takozvani „vindišarji“) pa se borijo proti uresničitvi manjšinskih zaščitnih določil.

Veiterjeva knjiga je dvignila v nemški javnosti precej prahu, to tudi zaradi tega, ker odklanja v njej dr. Veiter „ugotavljanje manjšine“ kot neuporabno sredstvo za reševanje manjšinskih vprašanj. Na dejstvo, da manjšinsko vprašanje v Avstriji še ni rešeno, pa niso opozorili javnost le predstavniki koroških Slovencev in gradiščanski Hrvatov, ki so sodelovali pred kratkim pri za manjšino zelo pomembni diskusiji o Veiterjevi knjigi na Dunaju, temveč tudi slovenski študentje. Že

pred 10 oktobrom, a tudi pred avstrijskim državnim praznikom 26. oktobra so bili krajevni napisi v raznih krajih južne Koroške opremljeni dodano k nemškemu označbam še s slovenskimi imeni krajev. Znano je, da predpisuje slovenskim in mešanim prebivalstvom člen 7 državne pogodbe za okraje s slovenskim in mešanim prebivalstvom izrecno dvojezične topografske napise. Ta določba doslej sploh nikjer ni bila izvedena.

V posebnih letakih so utemljili iniciatorji slovenskih napisov svojo akcijo s sledečim proglasom: „Nocoj smo krajevnim napisom tega kraja dodali slovenski napis. S to akcijo hočemo opozoriti na zatiranje slovenske narodne skupnosti na Koroškem. To zatiranje ni krivavo. Zatiranje je skrito pod debelim plaščem navidezno demokratičnih ukrepov oblasti. Oblast sama si svojih prstov seveda ne umaže, ker izvaja svoja zatiralna stremeljenja s pomočjo javnega mnenja.“

Če slovenski občinski odborniki ali drugi zastopniki koroških Slovencev zahtevajo dvojezične napise, jih ožigosa javno mnenje za kriš'elje miru. Manjšinske pravice žrtvujejo navidezno „mirnemu sožitju“ in „dobrososedskim odnosom“ med državama.“

„Isti način zatiranja zasledimo,“ je nato v proglasu rečeno, „pri vprašanju dvojezičnega pouka. Starši naj izbirajo: če otroka ne prijavijo, je s tem povezano priznanje sovražnega okolja; če ga pa prijavijo k dvojezičnemu pouku, se izpostavijo nenaklonjenosti delodajalca, predstojnika ali sosedu.“

Samo akcija, ki podre okvir tega, kar dovoljuje javno mnenje, more pokazati, da se pod krinko navidezno demokratičnih fraz skriva najbolj uspešna duhovna kolonizacija v srednji Evropi.

Upamo, da bo naša akcija dala misliti oblastnikom.

Upamo, da bodo v kratkem tudi ostali krajevni napisi na južnem Koroškem dvojezični. Sicer se bo naš konstruktivni odnos do oblasti občutno spremenil.“

Proglas je podpisal „Komite za odkrivanje skritih konfliktov.“

Znanj dunajski dnevnik „Die Presse“ je posvetil nerešenemu manjšinskemu vprašanju v zvezi z Veiterjevo knjigo in diskusijo na Dunaju uvodnik, v katerem poziva predsednika avstrijske vlade dr. Krejčiča, naj takoj skliče posvetovanje s predstavniki koroških Slovencev, to pa zaradi tega, ker bi v drugem slučaju lahko prehitel Beograd s intervencijo, s katero je treba v teh dneh računati.

Na deistvo, „da je reševanje odnosov med manjšinskimi vprašanji eden izmed

bistvenih pogojev za dobre sosedske odnose“, je opozoril Beograd, celovško in dunajsko vlado tudi „Mednarodni odbor skupnosti študentov“ v Ljubljani. Tudi komisija skupščine SR Slovenije za mednarodne odnose je zahtevala, naj se slovenska vlada podrobneje in odločneje zavzema za vrsto rešitev in konkretnih ukrepov glede slovenske manjšine v Avstriji, a tudi v Italiji. Mitja Vošnjak, jugoslovanski veleposlanik na Dunaju in Karmelo Budihna, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu, pa sta izrazila pri zvezni vladi na Dunaju oziroma deželni vladi v Celovcu za skrbjenost nad šovinističnimi izgredivi, do katerih je prišlo v zvezi z 10. oktobrskimi prazniki na Koroškem.

Na vsak način je položaj v zvezi z manjšinskimi vprašanji v Avstriji skrajno napet ter je pričakovati v bližnji bodočnosti določene ukrepe dunajske vlade v zvezi s členom 7 avstrijske državne pogodbe.

Tako Ljubljana kot Beograd sta glede položaja koroških Slovencev predolgo molčala. Tako v Ljubljani kot v Beogradu niso ukrenili konkretno ničesar, ko je socialistični deželni glavar Wedenig uknil leta 1958 na protustaven način obvezno dvojezično šolstvo. Medtem se je položaj na šolskem področju za manjšino precej poslabšal. Na 25 šolah dvojezičnega ozemlja niti en otrok ni več prijavljen k dvojezičnemu pouku, kljub temu, da gre pri tem za kraje, kjer govorijo po vseh tudi še slovensko.

Zelo pozno se je zadržala Ljubljana tudi glede prepovedi koroškega „Heimatdiensta“. Šele sedaj zahteva odločene njegovo prepoved, kljub temu, da je prav ta organizacija kriva vse gronje proti dvojezični šoli in likvidacije obveznega dvojezičnega šolstva.

Če kajeta sedaj tako Ljubljana kot Beograd večje zanimanje za koroško manjšinsko vprašanje, potem zaradi tega, ker se zavedata, da bi bilo za Jugoslavijo skrajno mučno, če bi prišlo glede realizacije člena 7 do intervencije Sovjetske zveze. To se pravi, da si Jugoslavija politično ne more dovoliti tega, da bi jo Moskva z intervencijo v zvezi s slovensko manjšino na Koroškem prehitela. Do take intervencije pa bi na Dunaju lahko prišlo sprčo nastopov komunistično usmerjene slovenske visokošolske skupine, ki izdaja glasilo „Kladivo“ in ostro kritizira tudi Ljubljano ter ji prisiljuje politične stike s komunistično partijo Avstrije, preko nje na politične stike s silami, ki imajo velik interes na spremembi razmer v Jugoslaviji v smislu takozvane „Breznjevce doktrine.“

V koroško politično prihaja element, s katerim tako Dunaj kot Ljubljana doslej nista računala.

„V očeh, teh mirno vprašujočih... je bila tista premoč duha, pameti in dobroč, ki z enim samim pogledom razgali ošabno ničevost ter jo zaluča v zaslužno sramoto.“

Ivan Cankar, Leda

Iz pisem

Pogled Slovencev na položaj v Čilu

V Čilu, kjer je nedavno zavladal marksistični socialist Allende, živi poleg domačinov tudi veliko tujcev različnih narodnosti. Nekateri so se po volilnem rezultatu, ki je nakazal Allendejevo zmago, odločili emigrirati ter so se ali preselili v Argentino ali pa odšli še dalje, na sever ali čez morje nazaj v Evropo. Drugi so se odločili, da še ostanejo, dokler bodo razmere znosne. Doslej je poštni promet iz Čila ostal neokrnjen. Zato še prihajajo od tam „na Zahod“ številna pisma ljudi, ki popisujejo trenutne razmere v državi in ugibanja za bodočnost.

Iz takih pisem, ki so prišla uredništvu v roke, posnemamo našim bralcem naslednje zanimivosti:

„Pri nas do danes (pismo je pisano 27. novembra t. l., op. ur.) je še vse mirno; ni nobenega znaka za kaké hitre spremembe. Vlada ima toliko drugih problemov, da ni še čas, da bi instavirala novi družabni red. Verjetno ne bodo mogli še vpeljati svojega raja pod to vlado; je pet strank skupaj in vsake vleče v svojo korist. Da se pa stvar hitro organizira, pa ni nobenega dvoma...“

Pravilno je ocenil položaj znotraj Allendejeve vlade pisec pisma, ki ugotavlja:

Bili so prepričani, da ne bodo dobili volitev; zato je ves njihov program začrtan in premišljen za delo v opoziciji. Zmaga jih je iznenadila in sedaj morajo hiteti, da organizirajo vlado, letni proračun, ureditev plač, itd....“

Kako Allendejev marksistični režim trenutno še hoče ohranjati videz demokratičnosti, so dokaz naslednje vrstice iz enega od pisem iz Čila:

„Do sedaj naravnost iščejo stika s Cerkvijo, tako da se zaenkrat sploh ne pozna sprememba v vodstvu dežele. Vse svoje delo more Cerkve vršiti kot prejšnja leta; državnih misijone med Indijanci, po državnih šolah verouk in pravno otrok na prvo sv. obhajilo, itd....“

Kakor je bilo slehernemu opazovalcu položaja v Čilu očitno, je bil negativen rezultat volitev za svobodoljubne sile v državi posledica politične nezrelosti in prave državljanske neodgovornosti in

lenobe številnih volilcev, zlasti iz višjih slojev. Tako beremo med drugim v enem izmed pisem, ki ga je uredništvo nedavno dobilo in ki razpravlja o tem problemu:

„Skoraj bi izbruhnila državljanska vojska. Slučaj generala Schneiderja je znan. Alessandristi so bili tako prepričani svoje zmage, da sploh niso mislili na možnost izgube. Skoraj pet sto tisoč bogatašev sploh ni šlo na volitve, ampak na sprehod, ker so bili gotovi, da bo Alessandri zmagal z absolutno večino... Tu sedaj ni mesta za kako revolucijo, ker so že na vladi in sedaj morajo pokazati uspeh svojih idej. Val sektorji prebivalstva in industrije so mu obljubili in ponudili svoje sodelovanje... Seveda, težav bo veliko; revščine in nereda ni mogoče odpraviti čez noč s sveta.“

Dasi se višji sloji v Latinski Ameriki opirajo za ohranitev svojih zgodovinskih privilegijev v mnogih slučajih na Cerkve, pa na drugi strani s Cerkvijo malo živijo. Nič drugače ni v Čilu. Iz pisma nekega duhovnika, ki popisuje zadeven položaj v Čilu (ni „tretjesvetnik“), posnemamo tele žalostne ugotovitve:

„Zadnja leta sploh nisem mogel na nobeno veleposelstvo, da bi mi pomagali s tako malenkostjo za vzdrževanje ambulante in drugih farnih ustanov. Bilo je vse zaman. Le reveži so mi pomagali, da sem mogel naprej. Tudi v cerkev ne pridejo nikoli — hvala Bogu! Sedaj tarnajo in ne vedo, kako naprej...“

Ves svet je spremljal sv. očeta na potovanju po Daljnem Vzhodu. Tudi čilsko prebivalstvo. V pismu, v katerem se je pisec mimogrede ustavil tudi pri tem dogodku, stoji:

„Te dni spremljamo po radiu potovanje sv. očeta po Aziji in Avstraliji. Do te ure je doživel že tri poskuse atentata. Kako silno se je pokvarilo človeštvo! Veró v Kristusa in ljubezen, ki jo On uči in zahteva od svojih, je zamenjalo za sovraštvo do vsega, kar je v zvezi s Kristusom. Tudi v Cerkvi sami, vsaj pri nas, gre razkroj svojo pot naprej. Mar smo res že v zadnji dobi pred koncem sveta? Veliko stvari sovpadajo s Kristusovimi napovedmi v evangeliju...“

Titov predlog pred skupščino

Ustavna sprememba o kolektivni vladi

Jugoslovanski diktator Josip Broz Tito vztraja v svojem načrtu, reorganiziranja državne vlade na tak način, da bo ga potem, ko bi on zapustil oblast, nasledilo kolegialno predsedništvo. Načrt, o katerem smo že pisali, predvideva da bodo v tem kolegialnem vodstvu zastopane vse jugoslovanske republike, pa tudi važnejše organizacije kot Zveza komunistov (KP) in Socialistična zveza delovnega ljudstva.

Predlog je bil že odobren s strani Centralnega komiteja partije. Sedaj ga je Tito poslal v obravnavo zvezni skupščini. Da dobi načrt moč zakonodaje, je potrebna nova ustavna sprememba. Opazovalci menijo, da bo skupščina

Težka pot do vizuma

V Sovjetiji ni nikoli bilo lahko priti do vizumov, pred vojno pa menda sploh ni bilo mogoče povprečnemu državljanu potovati v inozemstvo. Pred nekaj leti so nekoliko omilili težave pri izdaji vizumov in taksa je znašala 40 rubljev. Zdaj so spet otežili pot do vizumov. Državljan, ki bo hotel potovati v kakšno zahodno državo, bo moral za vizum plačati 400 rubljev. To je najmanj štirimesečna plača, kajti po sovjetskih uradnih podatkih je mesečna povprečna plača 100 rubljev. Za potovanja v „socialistične“ države je ostala stara cena za vizum. Toda z visoko ceno problem vizuma še ni rešen: Preden dobi sovjetski državljan vizum, mora predložiti priporočilo partijskega sekretarja podjetja, kjer dela, priporočilo sindikalnega sekretarja in priporočilo direktorja. Če eno od teh manjka, vizuma ni...

predlog odobrila brez večje debate, narkar bodo začeli sestavljati dokončno besedilo, kot bo vnešeno v ustavo. To bo že sedma ustavna sprememba, odkar vlada v Jugoslaviji komunistični režim. Napoveduje se tudi, da bo nova ustava pripisala Titu posebno hierarhijo in seveda nove časti.

Četnik pred sodiščem

V Leskovcu v Srbiji so zaprli nekdanjega četnika Radovana Mirkovića, ki se je vrnil iz Kanade na obisk domačega kraja. Razprava se je začela 18. novembra pred okrožnim sodiščem. V obtožnici obtožujejo Mirkovića, da je kot četnik Koste Pečanca sodeloval pri usmrčitvi sedmih partizanov, ki so jih četniki leta 1942 ujeli pri vasi Magašu. Mirković je pred sodiščem izjavil, da je bil res četnik, da se pa ne spominja, če so sploh ustrelili partizane v Magašu. Ko je sodnik zahteval pojasnil, kaj je delal med okupacijo, je Mirković izjavil: „Več sem dal tej državi kot tisti, ki nosijo spomenice.“

"TRGOVSKA SOLIDNOST"

Po podatkih tržne inšpekcije, so jugoslovanski podjetniki že zelo „napredovali“ v prodajanju neakovnostnih tekstilnih izdelkov za kakovostne. Objavili so opročilo inšpekcije, v katerem je zapisano, da so do konca letošnjega oktobra prepovedali prodajo 63.644 metrov blaga, 73.100 kosov pletenin, 123.990 parov nogavic, 7.830 odev, 138.918 rut in dr., ker njihova sestava ali kakovost nista utrezali označeni.

ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kraj

Dobrota ni sirota

Božič! V naših srcih vsakoletni spomin na največjo skrivnost božje dobrote do človeštva. In prav občutek božje dobrote do človeka daje temu prazniku posebno luč in vlija v naša srca občutek miline, miru in skrivnostne sreče.

Božje dete v skromnih jasilih, ob Njem vdana mu mati Marija, tihi in skromni varuh sv. Jožef, okoli njih pa živali, pastirji in kralji.

Vse je prisotno ob učlovečenem Bogu, vse se mu preda, vse ga ljubi.

Božja dobrota, zavita v skrajno uboštvo, skrajno skromnost — iz nje pa taka čudovita moč!

Rojstvo Kristusa, našega Odrašenika ni bilo namenjeno mogočnikom tiste dobe, bilo je namenjeno vsemu človeštvu in rojstvo v hlevu je prav dokaz božje dobrote do najskromnejših in potrebnih ljubezni. Prav to so morda, čutili prvi njegovi častilci: preprosto ljudstvo pastirjev, hlapcev, popotnikov, otrok in žena in njihovih živali.

Za njimi so prišli kralji z dragocennimi darovi, a prav tako na kolenih priznali Kristusovo veličino in skrivnost Njegove dobrote do človeštva.

Človeška dobrota se z božjo ne more primerjati, vendar čista dobrota človeškega srca vso okolico oplemeniti, ji daje posebno luč in skrivnostno globino.

+

A beseda „dobrota“ v današnjem

času je za potrošniškega človeka skoraj že nerazumljiva, ali vsaj čudna in nevsakdanja.

Dobrega človeka navadni današnji zemljan gleda na pol pomilovalno, češ: revše, nima dosti pameti! Tudi slišimo večkrat kot važno pravilo: „Dobrota je sirota,“ ali še krepkejšo sodbo: „Kdor je predober, je norcu podoben.“

Seveda to se godi, ker današnja potrošniška družba občuduje „pametne ljudi“, ki v kratkem času znajo doseči materialne podvige, blesteče naslove, ugled in prednjačenje vseh vrst. Zato so danes božje besede: Če te kdo bije po desnem licu, mu nastavi še drugo,“ skoro smešne; naravnost nerazumljive pa one... „Kdor te prosi, mu daj; in kdor si hoče od tebe kaj izposoditi, se ne obračaj od njega.“

+

In vendar ne smemo še obupati in tudi ne trditi, da je človeštvo pozabilo na dobroto in tudi ne, da je dobrota med našimi ljudmi izginila.

Prav te žalostne dni, ko nas je ljubi Bog obiskal s hudim trpljenjem, je iztrgal iz naše srede nekaj dobrih, plemenitih in nam še zelo potrebnih ljudi.

Še vedno se naši pogovori sučejo okoli onih, ki so nas tako nenadno zapustili. Bolj mirno danes presojava veliko nesrečo, ki je v požaru zahtevala toliko žrtev.

Karel Mauser:

Legenda

Zima je prišla na svet, zravala kotline, pobelila polja in pota ter k streham prižgala ledene sveče. Noči so bile mesečne in mrzle in jasne kakor gorska voda.

V taki noči je Jezušku postalo dolgčas po ljudeh, ki so samevali po zametenih vaseh. Tedaj še ni bilo kakor danes. Gozdovi so se širili na vse kraje, vasice so bile stisnjene v ozke doline in raztresene, da je bilo dan hoda od ene do druge.

Marija je videla, da je sinu dolgčas. Mehko ga poboža po licih.

„Kaj je sinko moj? Po ljudeh se ti toži, ki hodijo po zametenih vaseh.“

Prikima Sin in nasmehne se Marija. Nič ne reče, čez rame vrže svoj modri plašč, še sinku ga odene in že gresta proti nebeškemu vratom. Globoko se prikloni nebeški ključar, oblak že čaka onkraj praga.

Angelci mahajo v slovo, zvezde trepetajo kakor bi se hotele odpeti od svoje večne poti in pohiteti k zemlji. Oblak se spušča navzdol, postaja oblaček, lučka.

Zamrma nebeški ključar, pomane roke, zakaj mrzlo je in spet zaklene nebeška vrata.

Cudno tiho je postalo v nebesih. Svetniki se sprehajajo sem in tja, a nič ni pravega.

Marije ni in Jezuska ni. Oblak je prispel na zemljo, mehko zadel ob sneg in počakal, da sta božja potnika izstopila. Potlej se je dvignil in izgubil.

„Kam greva, Sin?“ je vprašala Marija. „Dolgo ne smeja stati, zakaj mrzel je sneg in mrzel je veter.“

„Onkraj gozda je vasica. Tja greva. Bogati so ljudje, pogledja kako živijo.“

NA POLNOČI GREDE

Na polnoči grede, potihnejo črede, okrog Betlehema je petje lepo: pastirji ne spijo, srčno hrepenijo; O pridi, Zveličar, odprti nam nebo!

Kak zvezde migljajo, prijazno igrajo in sevajo milost na grešno zemljo; pastirjem srčneje se petje ogreje; O pridi, o pridi, odprti nam nebo!

Obda jih svetloba, nebeška bliščoba, in angel strmečim prijazno veli: Na božje povelje oznanim veselje: Zveličar je rojen, tam v jaslih leži.

In polnim veselja zbudi se jim želja, tja k jasicam urno pastirji teko. Tam vsi na kolenih v molitvah ognjenih

Zveličarju slavo in hvalo dajo.

Trd je sneg, da drži sren. V gozdu je tiho, brez petja, drevesa kakor zmrzla strme v nebo.

„Kako morajo zmrzovati moje živali“, postane žalosten Jezušček. „Brez trave blodijo med drevjem in iščejo usmiljenja pri ljudeh.“

Križ napravi božji Sin in pri priči nastane v snegu zelena jasa.

Nasmehne se Mati božja, nasmehne se Jezušček in gresta dalje. Skozi zamet Jezušček ne more. V naročje ga mora vzeti Mati, tesno ga zavije v plašč, zakaj burja je huda in ostra kakor da je iz šivank.

Šele pred vasjo stopi božji Sinko spet v sneg. Pot je že tu in saninec je lep. Sveti se kakor srebro.

Kar na prva vrata potrka Mati božja. Neprijazen je glas za durmi, trd in hrapav.

„Kaj bi rada?“

„Pogrela bi se rada pri peči in kaj toplega pojedla. Mrzel je veter in zameti so hudi, a sinek moj je truden.“

Mehak je glas Marijin, kakor zvonček poje v veliki sobi.

Trd je gospodarjev, kakor kladivo odgovarja.

„Če vidiš kakšno je vreme, kaj laziš okoli? Doma bi ostala ti in tvoj otrok.“

Za roko prime Mater Sinka in oba se obrneta skozi vrata.

„Čez tri leta bo ta gospodar berač in pijan bo zmrznil dva dni pred Božičem.“

Solzne so Sinkove oči, na glas zaveka Mati božja.

„V predzadnji hišici se morava še ustaviti. Tam je človek, ki bo še nočoj z mojim križem prišel pred nebeška vrata.“

Tako reče Jezušček in tako je bilo. Hišica je bajta, okna s slamo zapažena. Gospodar je na smrt bolan, najstarejši sin sedi pri njegovem zglavju.

Lepo pozdravi Jezušček, lepo odgovori družina.

Po bajti zadiši kakor po rožmarinovem vinu in po rezedah.

„V miru pojdi duša pred svojega Boga ki te čaka.“

Križ napravi božji Sinek, nasmehne se bolnik in stegne roke. Nasmehne se Jezušček, prime Mater za roko in počasi odideta. In duša mrtvega gre z njima skoz vrata naravnost v nebo.

„Čez tri leta bo ta sin vzel hčerko prvega gospodarja.“

„Vse veš, Sinko, ti veš kakor je prav“, se milo nasmehne Marija in pogladi Sinka po laseh.

„Zdaj greva v drugo vasico. Na

jesen so postavili cerkvico na gričku in tam bova ostala. Dobri so ljudje, čeprav trpijo in lačni so božje besede bolj kakor kruha.“

Tako govori Jezus in prav je Mariji. Po grapi gre pot in večer že sedi na bregu.

„Danes ne bova prišla do vasice“, se boji Mati božja. „Skoraj bodo angelci prižigali zvezde.“

„Razpadla kočja stoji ob gozdu. Tam bova nočila. Toplo se bova stisnila in lepo nama bo.“

Veruje Marija Sinku svojem in noč se že driča v grapo.

Do razpadle kočje prideta, streha je rebrasta, okna žalostno visijo na stran. Vrata so strohnela.

S težavo najdeta suh prostorček z ovseno slamo, ki že diši po trohnobi.

„Nič več ti nimam dati, Sinko moj, kakor sem ti dala ob rojstvu. Tudi takrat je bil mraz in noč je bila in na slamo sem morala položiti tvoje drobno telo.“

Skoraj vekala je Marija, toda Sinko se je smehljaj, se tesno prislonil k Materi in pri priči zaspal.

Zvezde so se spustile prav nad razpadlo kočjo in meščev srp je kakor obstal na svoji nebeški poti.

Še pred zarjo sta božja popotnika vstala, Jezušček je blagoslovil kočjo in romarja sta zavila v breg.

Težka je bila hoja, globok je bil sneg, Jezušku drobnemu skoraj do pasu.

Popoldne šele sta zagledala vasico. Hišice kakor piščeta, za hišicami gozd, za gozdom visoke gore, bele in mogočne, da se je samo sonce čudilo in se isknilo na zmrzlih grebenih.

„Lepo je tukaj“, je vzdihnila Marija. „Skoraj kakor v raj.“

„Lepo, ker so dobri ljudje, ki še živijo po moji besedi. Berač jim je brat in živali hodijo prosit pred hišna vrata. Tu ni hudobije, zakaj daleč od tod so zlobni ljudje, ki so se zvezali s hudičem zoper mene. En sam Judež je bil v tej vasici in tega je lansko leto zasul plaz. In še tega sem se usmilil na zadnjo uro, ker je tebe klical na pomoč.“

Nasmehljala se je Marija in šla sta naprej. Tiho je bilo v vasici, tiho kot v sami hiši božji, ki je stala na gričku. Nizek je bil stolp s škodlami prekrit, majhna so bila okna.

in temačna. Sive megle so se prihujeno plazile po dolini. Dovških faranov pa to ni motilo; v njihovih hišah je kljub temu vladalo praznično svetonočno razpoloženje.

Kámnjekov Martin si je proti večeru nataknil zakmašno obleko in se odpravljaval od doma.

„Za božjo voljo, kam greš?“ so mater obšle hude slutnje. In ni se motila.

„Na Hrušic; v gostilni Pri sodčku imamo ples“, se je odrežal Martin.

„Nocoj, na samo sveto noč boš plešal?“ se je zgrozila mati. „Martin, Martin, ali se ne bojiš Boga?“

„Ah, kaj, zmenili smo se“, je Martin malomarno zamahnil z roko.

Mati ga je prosila, rotila, naj ostane doma, da bo šel k polnočnici; vse je bilo zaman. Martin je odšel.

3.

Pozno — malo pred polnočjo — se je Kámnjekov Martin vračal s ponočevanja domov. Pot s Hrušice na Dovje je poznal boljše kot notranjščino domače cerkve, kamor se je le poredko prikazal. Zato ga prav nič ni morila skrb, da bi zašel. Celo vriskal je spotoma, nekoliko okajen vetrniški fant, in si žvižgal poskočne koračnice.

Ko se je prizibal do močvare, se je spomnil grozljivih storij o veččah, ki jih je bil ondan žužnjak Skrabljejev ded. Na vse grlo se je zakrohotal:

„Da le more biti tako otročji! V osmi križ leze, pa še kar babjim čenčam verjame.“

Da bi vsemu svetu dokazal, kako so te storije o veččah neumne in iz trte izvite, je izzivalno zapičil oči v meglo nad močvarjo in prešerno zaklical:

„Veša se v glavi meša!“

Božični večer

Topla poletna noč je zagrnila velenje mesto. Tisoč luči razsvetljuje ceste, goreče rakete švigajo proti nebu, kakor ognjeni zmaji. Po vseh hišah se sliši veselo vzklikanje in praznovanje. V šumnem veseljačenju, ob pokanju raket in šumenju šampanca, ob napitnicah, se zdi, da so ljudje pozabili, kaj praznujejo.

Rojstvo Gospodovo, praznik ljubezni in miru. In vendar se zdi, bi se moral tudi danes roditi v hlevcu, ker Zate ni prostora pri ljudeh.

Nekje daleč v duši se oglašajo spomini. Naš slovenski božič. Zasnežen sveti večer in duh po kadilu. Pojoča melodija božičnih pesmi; jaslice v kotu, okrašene s svežim zelenjem smrekovih vejic. Marija se ljubeče sklanja k Detetu in sveti Jožef očetovsko skrbno bdi nad njima. Zaspano radovedni pastirji hite k hlevcu, bele ovce se pasejo na zelenem mahu. V ozadju trdnjava mesta Betlehema... Praznično razpoloženje.

„Tu bova ostala, da me bodo ljudje imeli v svoji samoti med seboj. V naročje me boš vzela in blagoslovila bova vse, ki bodo k nama prišli. Bogate in revne, zdrave in bolne.“

Zadovoljna je bila Marija in v svoji ljubezni je vzela Sinka v naročje. In pri tisti priči je začel kopneti sneg pod njenimi nogami. In oglašil se je zvonček na gričku in zavriskal skoz line, da je zašumela vasica. Odprla so se vrata hiš in v procesijo so se nabirali ljudje. Starci in starke, možje in fantje, žene in otroci. Po gladki poti gre Marija z Jezusom in za njima procesija. Naravnost na grič, kjer že čaka sveti duhovnik. Na kolena pade sveti starec, na kolena poklekne procesija do zadnjega otroka.

Obrne se božji Sin in prekriža ljudstvo. Nasmehne se in pomahne z ročico, odpro se na stečaj cerkvena vrata in naravnost v tron se nameri Marija.

Polna je cerkev, zvonček vriska in božji Sinek sedi Mariji v naročju.

Sonce sije skoz okna na odkrite glave, na vas in na srca, ki so lačna božje besede.

Nebeški ključar gleda s stene tiho veselje in prijazno kima Martinu, ki se sklanja s konja ter ponuja beraču polovico plašča. Florjan je nastavil golido in Lucija z oslepelimi očmi gleda v čudež.

Zvonček pa vriska, vriska kakor od sreče pijan.

(Iz zbirke Mauserjevih črtic, Na ozarrah, ki jih je za letošnji božič izdala SKA.)

nje. Zvonovi pritkavajo in vabijo k polnočnici...

Na prehodu podzemne železnice sedi breznoči berač. Steguje roki in s tožečim glasom prosi miloščine. Ljudje hite mimo, malokdo se ozre na berača, vsem se mudi, da bi čimprej sedli k pogrnjenim mizam. In zanj ni mesta med ljudmi, breznoči berač ne bo praznoval.

Hromi starček na postelji številka 55 nima obiskov. Popolnoma sam je, ker nima bližnjih sorodnikov. Dežurna bolničarka mu je prinesla majhno božično drevesce. Redovna sestra mu z mehkim smehljajem na ustnicah pripoveduje, da je danes sveti večer. Odsotno ji je prikimal. Voščila bi mu srečno božično noč, pa ni vedela, če jo razume. Zanj so vse noči enake, dolge, predolge za starca, ki je priklenjen na posteljo, ki ne more spati, ki živi v preteklosti, ker je sedanjost pretrda.

Ledeno mrzel veter vleče okrog voglov in v bajnem plesu zanaša snežinke. Kristalne zvezdice zasipavajo ulice in strehe hiš. Jetniške kleti se mrzle in priporniki trepetajo od mraza. Za upornike ni drv. Zanje ni pomiloštljive, ne premirja. Pred kratkim so jih polovili po ulicah ob demonstracijah in zdaj čakajo na sodbo. Samotni, mladi dolgolasi študent se je spomnil, da je danes, to noč sveti večer in mrmraje prepeva staro božično pesem. Celo paznik ga posluša in mu ne ukaže, naj molči, čeprav je petje v zaporu strogo prepovedano.

Sveta noč, blažena noč...

Nežno, božajoče zveni pesem, kot bi uspravila novorojeno Dete.

Danes to noč se nam je rodil Bog; Bog ljubezni.

Za lačne in žejne, bolne in osamljene, za preganjane, za tiste, ki krvave v strelskih jarkih, za tiste, ki ga ne poznajo ali ga odklanjajo.

Sestram in bratom po vsem svetu želim božičnega miru in ljubezni, da bi božje Dete ta božič našlo odprta vrata naših src.

M.

GLEJ, ZVEZDICE BOŽJE

Glej, zvezdice božje migljajo lepo, odprto široko je sveto nebo, duhovi nebeški se z raja vrste, prepevajo slavo, na zemljo hite.

Obljuba predavna postala je res, Zveličar je rojen ljudem iz nebes; pri ubogih pastirjih na slameci leži, si revščino izvoli, ponižnost uči.

Oj srečne dušice, ki njega dobe, z nebeško tolažbo jim polni srce; le k njemu hitimo, saj rad nas ima, zaupno odkrijmo mu rane srca!

Otroški kotiček

MIRKO KUNČIČ:

Sveta noč ima svojo moč

Triglavska pripovedka

1.

Kámnjekov Martin se je šele skozi dvajseto leto svojega življenja pretolkel, pa je bil že daleč naokoli znan kot nepoboljšljiv burkež. Takšne vam je včasih razdiral, da bi bili kmalu vsi popokali od smeha.

Pa ni bil Kámnjekov Martin samo burkež, bil je tudi čez mero pogumen fant, da ne rečem že kar predrzen. V vsak ništre je moral vtakniti svoj nos, drugače ni bil prav zdrav. Če je videl krtino, je vanjo pobezal s palico. Če mu je prikobacal nasproti debelušen žužek, ga je s slamico požgečkal. Če je dohitel berača, se je kot podrepna muha začel sitno motoviliti okoli njega. Izpraševal ga je — nekolikanj za šalo, nekolikanj zares — kod je hodil, kod je bil, kje je čevljičke rosil, kakor poje tista prelepa narodna.

Kámnjekova mati je sina večkrat za božjo voljo prosila: „Nadloga nadležna, nikar!“ Pa so bili vsi opomini bob ob steno.

Kámnjekov Martin je ostal Kámnjekov Martin — vse do tiste svete noči, ko jo je bil v Ledinah pri Savskem mostu pošteno skupil.

2.

Svet okoli Savskega mostu je jeseni

ves močvirnat, pozimi pa pokrit z ledeno skorjo. Od tod ime Ledine. Prejšnje čase so se tam spreletavale jate divjih rac. Tako je vedel povedati neustrašeni lovec Bržotnov Fronc, ki je marsikateri izmed njih upihnil luč življenja. Pa še nekaj je močvara skrivala pod svojim plaščem, stkanim iz sive megle: zvodljive večče. Gorje mu, komur so se prikazale in mu prekrižale pot! Zvabile so ga za seboj v vrtoglave višine in peklenške nižine. Marsikdo je po neznanih krajih taval vso noč; šele proti jutru je za čuda postaran prikoloval proti domov.

Kámnjekov Martin se ni bal ne birača ne hudiča. Norčeval se je iz gorskega moža, zelenega škrapa, škopnika, kvatrnice, torklje — in kar je še drugih podobnih hudobnih duhov po dovških goščah in votlinah strašilo. Skrabljejev oča so vedeli toliko tega povedati, kadar so po hišah sirk luščili, da so hvaliležnim poslušalcem kar zobje šklepetali. Le neverni Kámnjekov Martin se jim je v brke režal:

„Oča, ne večite otrobov! To so same babje čenče.“

Skrabljev oča so ga samo osato pogledali; za možko besedo se jim je zdel še preneumen in premlad.

Tista sveta noč je bila čudno tiha

A kako se je zgrozil, o sveta božja pomagalka, ko se je iz megle kar na lepem izmotala bela roka, vidna samo do komolcev, z gorečo svečo med prsti! Naravnost proti njemu je letela, kakor da bi imela nevidne perutnice.

Kámnjekov Martin je imel še toliko poguma, da je krepko zamahnil s palico, hotel večšo prepoditi. A palica ni zadela večče; zadela je štor, ki je trohnel ob njegovih nogah. Res! je reklo — palica se je preklala na dveje. Tako je bil Martin ob edino orožje, ki ga je imel pri sebi. Spreletela ga je takšna zona, da je kar belo pogledal in jo hotel ročno odkuriti.

Ne boš, Jaka! si je mislila večča in pomigala s kazalcem nekam v meglo. In glej — preden bi utegnil šteti do deset, je iz megle prifrftala jata mladih orlčev in ga obkolila. Grozeče so se zaganjali vanj in ga z ostrimi kljuni nemilo kavsljali.

„Pomagajte! Pomagajte! Razmesarili me bodo do kosti!“ je kot oklan volk zatulil Kámnjekov Martin.

Tako nazarensko se je drl, da je odmevalo na sredo dovške vasi. Dovžani so odpirali okna, strigli z ušesi in ugibali, odkod se trgajo pretresljivi glasovi. Nekateri so bili prepričani, da rjove sam gorski mož Robavs pod Borovljami. Vsi pa so bili enega duha in enega srca, da jim prav nič ne kaže kolovratiti po megli in iskati zapoznelega kričača.

„Sveta noč ima svojo moč“, so modro zinili Golobov oča in previdno zlezli nazaj pod toplo pernico. Bili so že zelo stari, betežni, naluščljivi, zato so jim domači odsvetovali, da bi po drčljivem zamrzlem snegu racali k polnočnici.

Ubogi Martin je poskakoval kot nor

in vokal tako obupno, da bi se bil moral samemu zlodeju zasmiliti. A priklicati ni mogel žive duše. Pošastni spremljevalci goloroke večče so ga oblegali od vseh strani. S kremplji so mu cefrali obleko, s kljuni ga zbadali do krvi.

Debele pol ure je trajal ta ples sredi mutaste noči. Šele ob času, ko je v far-nem zvoniku ura odbila polnoč in so se v cerkvi začele razlegati ubrane svetonočne pesmi, so krvoločni orliči svojo žrtev izpustili. Skrivnostno so odfrftali v megleno močvaro nazaj.

Kámnjekov Martin je kot preganjan gams zdiral domov. Kar zvišča se je vrgel na plevnico in si potegnil odejo čez obraz. Obležal je kot klada in se ni upal ganiti do zore. Po jutrnji maši pa je domačinom za čuda resen in spre-menjen opisal svoj nočni pripetljaj.

„Sveta noč ima svojo moč“, so modro ponovili Golobov oča, ko je tudi njim ta reč prišla na uho.

+

Kámnjekovega Martina odsihdob niti s suhim zlatom nihče ne bi mogel premakniti, da bi šel še kdaj ponočevat in duhove na korajžo klicati. Rajši je doma za pečjo posedal in jagode rožnega venca prebiral. Tudi Skrabljejevemu dedu se poslej ni več smejal in jih z babji čenčami nagnal, kadar so spet kakšno storijo o zlovesčih duhovih iz rokava stresli. Molčal je kot mutasti birič in se ob spominu na svetonočne dogodivščine nekajkrat naskrivaj pokrižal. S hudobnimi duhovi ni hotel imeti nobenega opravka več.

Najbolj je bila te Martinove spremembe kakopak vesela njegova mati. Saj je vedela, da njen Martin poslej ne bo zamudil nobene svetonočne polnočnice več.

Za komemoracijo!

Govor pisatelja Karla Mauserja na komemoraciji za škofom dr. Gregorijem Rožmanom in dr. Miho Krekom v Clevelandu.

Velika je skrivnost smrti, skrivnost prehoda iz časa v večnost. Človek živi dela, ustvarja, nato odide in za njim ostane dediščina duha. Tako lepo je povedano v starozavezni knjigi modrega Siraha: Kakor zeleni listi na listnatem drevesu: eni odpadajo, drugi rastejo. Tako je tudi z rodom mesa in krvi: eden umrje, drugi se rodi.

Ob vsaki smrti, vselej, ko stojimo ob krstah mrtvih, imamo vsi jasen občutek, da je od človeka iz zaprtimi očmi in sklenjenimi rokami ostalo nekaj, kar živi naprej. Na poseben način se srečavamo z duhom pokojnih. Ta srečavanja, dragi prijatelji, ki so v naši skupnosti bolj in bolj pogosta, so ključ do mnogih spoznanj in trdno sem prepričan, da naj imajo vsi komemoracijski dnevi taisti namen: srečanje, ponovno srečanje še živih z duhom mrtvih, tih pogovor v globinah, kjer se čas sreča z večnostjo.

Na današnje popoldne se ponovno srečamo z duhom dveh, ki sta toliko let bila v središču slovenskega življenja. Telo prvega smo pokropili pred enajstimi leti — bil je škof ljubljanski — dr. Gregorij Rožman. Telo drugega smo vrnili zemlji pred enim letom — bil je dr. Miha Krek, velik javni in politični delavec.

Združili smo oba v enem spominu, zakaj v srcih sta imela iste želje, isto upanje in isto vdanost. Zavoljo tega naj na začetek teh mojih besedi postužim pismo, ki ga je prevzišeni škof dr. Gregorij pisal dr. Kreku iz Celovca na dan 12. decembra leta 1946.

Dragi gospod minister:

Za svete božične praznike bi Vam naj voščil. Pa mi je kar težko najti pravih besed, ko pogled v sedanost in bodočnost nam beguncem prav nič drugega ne obeta. Naj bo moja želja torej vsebinsko ista kot moja vsak dan mnogokrat ponavljana molitev: Gospod Jezus, ohrani nas vse v svoji milosti in ne pusti nas pasti v roke naših sovražnikov. Izravnaj nam varno pot v svobodno domovino, da se bomo brez strahu mogli vrniti v urejeno, mirno in varno domovino, kjer bo Tvoja Cerkev uživala varno in blagostno prostost, da bomo tako vsi spoznali, da nas je samo Tvoje usmiljenje rešilo in Ti bomo javno zahvalno izkazovali. Če pa to ne bi bila Tvoja volja, potem nas pravočasno spravi v deželo, kjer Ti bomo mogli v živi veri in zvesti ljubezni služiti. To naj bo tudi Vam in vsem izgnanim Slovincem moje letošnje božično voščilo. Vam osebno in pa Vaši družini želim mirne in zdrave milosti polne praznike. V novem letu pa naj Vam Bog da gledati že sadove Vašega mnogoletnega truda in nesebičnega dela! Pozdrav in blagoslov! Gregorij.

Slovenski izseljenci in Cerkev

Dne 29. novembra 1970 je bila v Slovenski hiši v Buenos Airesu veličastna proslava Kristusa Kralja. Slavnostni govor je tedaj imel g. Milan Magister. Iz govora danes povzamemo misli, ki analizirajo cerkveno organizacijo naše izseljske skupnosti:

22. avgusta 1969 je Kongregacija za škofo izdala pastirska navodila za izseljence, ki so stopili v veljavo 1. oktobra 1970. Škofije, ki sprejemajo naseljenke, imajo dolžnost dopustiti pri bogoslužju lasten jezik izseljencev; ustanavljati župnije z narodnimi skupnostmi in ustanoviti središča za naseljenke, kjer se naj le-ti vzgajajo. Vse to smo si mi sami zgradili, ker smo te osnovne pravice vsakega naroda osebno čutili, a važno je, da so nam te pravice uradno od Cerkve potrjene in niso le odvisne od dobre volje posameznih cerkvenih oblasti. Naročila govore tudi o vernikih. Poklicani so k delu za evangelizacijo izseljencev. Mislimi so verniki dežele, ki naseljenke sprejme. Kako naj se tej nalogi potem izognejo verniki, ki so sami naseljenki in so bližje sorojacom kot kdorkoli? Slovenski duhovniki in verniki imamo torej dolžnost, ne le dar dobre volje, zgraditi svojo versko skupnost.

„Slovinci v Argentini niste samo skupnost, temveč kongregacija,“ mi je izjavil argentinski domačin, ki nas nekoliko pozna. S tem nam je dal oznako, ki se je moramo mi sami zavesti, da bomo dobro gradili svojo posebno versko skupnost, delno Cerkev, „ki ima lastna izročila“ (Konst. o Cerkvi), kar niti malo ne škoduje edinosti, temveč ji služi. Lastna izročila, ki nas kot versko skupnost označujejo, bi bila:

Dva človeka, dve duši, ki sta hodili vsaka po svoji poti in vendar sta obe poti vodili k istemu cilju. Oba sta želela duhovni in telesni blagor svojemu narodu. Škof dr. Gregorij Rožman je bil kot pastir duš za to še posebno posvečen, dr. Krek pa je kot politik in kristjan za tem iskreno hrepenel in po svojih močeh vse poskusil.

Če bi spet pogledali v staro zavezo, bi za to razliko med njima našli lepe besede: Vsi ljudje so iz prsti, saj je bil Adam iz zemlje ustvarjen. V polnosti modrosti jih je Gospod razločil in njihove poti naredil različne. Nekatere je blagoslovil in povišal, nekatere je posvetil in sebi približal.

Da, nekatere je blagoslovil in povišal, nekatere pa posvetil in sebi približal. Leta teko. Za nas vse bi bilo hudo napak, ko bi od pokojnih želeli ohraniti pred seboj le njih obraze, njih besede, njih obnašanje. Vse bi že umrlo. Za vsakim, naj bo še tako velik, ostane dvoje: duh in perisice prsti. Prst hranj zemlja v svojem naročju. Prst škofa Gregorija hrani lemontska zemlja, prst dr. Kreka zemlja na pokopališču Vernih duš. Duh obeh pa je prost, duh obeh pa je z nami. Brez zemskih tegob, brez napak, z videnjem, ki je globlje kakor kdajkoli prej, ko sta bila v telesu med nami.

In kaj govorita iz večnosti?

Bodite edini v duhu, zakaj le ta edinstvo vas lahko veže s celino na celino. Brez te edinstva boste šibko drevo, veliko prešibko za poslanstvo, ki je še pred vami. Midva sva svoje dokončala na zemlji, izročila sva ga vam. Ne zamenjajte ga z osebnimi željami, te bodo z vami umrle.

Spoštujte drug drugega zavoljo duha, ki je v vas. V otroku in v beraču je, v vsakem človeku je, v vsakem slovenskem človeku. Spoštovanje drug do drugega bo krotilo domišljavost in dalo rasti preprostosti. Za doseganje ciljev, za skupno delo ni večje vrednote kakor preprostost.

Pozabljajte krivice in trde besede. Velikokrat jih govori samo telo, ki ga nimamo v oblasti. V dušah tudi trdi ljudi je marsikdaj še neposajena brazda, v kateri bo ob svojem času lepa in mirna beseda obrodila svoj sad. Pričakujte ga s potrpljenjem.

Zaupajte! Tudi za najbolj črni oblaki je sonce, tudi največjo žalost lahko veselje prekrije, tudi za smrtjo je življenje. Midva veva, vedo vsi ti, ki so prišli za nama. Toliko jih je že.

Nekoč bo lahko vsak izmed vas ponovil besede psalmista, v njih je tista sladkost, ki zdaj nas vse polni:

Jaz pa bom po Tvoji pravičnosti gledal Tvoje obličje in se nasičeval, ko se zbudim, s Tvojo podobo.

To je bil naš, naj bo tudi vaš cilj.

Janko Hafner

Dirka na Luno se je začela znova

V kratkem bo zatonilo leto 1970 v zgodovini, kjer bo zapisano z dokaj manj blestečimi črkami kot njegov predhodnik — leto 1969. Lani so zemljani prvič in drugič stopili na lunina tla, letos pa je imela Apollo 13 srečo v nesreči, trije astronauti so se mogli zdravi vrniti nazaj na Zemljo. Ta nepričakovana neizgoda je zavrila ameriške polete do Lune. V silno dragih, tehnično vrhunskih in neverjetno zapletenih napravah je bilo treba marsikaj spremeniti in izboljšati.

Ameriški rekord iz l. 1966 je padel

Medtem ko so bili Američani prisiljeni da odlože visoko leteče načrte na leto 1971, so Rusi nadaljevali svoj dolgoročni in tajni načrt osvojitve Lune in sosednjih planetov. To je bilo zanje letos še lažje, ker so Američani pri svoji dolgoletni dirki do Lune, da bi postavili prvega zemljana na Luno — zanemarili vse druge pomembne programe. Zato so letos padli rekord v v žepu ruskih znanstvenikov.

Tako je letel Sojuz 9 od 1. junija do 19. junija opoldne nekaj nad 200 km visoko okrog Zemlje. Kozmonavta, poveljnik polkovnik Adrijan Nikolaev (40 let) in inženir Vitalij Sebastijanov (30 let) sta presešla ameriški rekord, ki ga je dosegla že decembra 1965 kabina Gemini 7. Tedaj sta astronauta James Lovell (isti je bil poveljnik Gemini 12 v novembru 1966 in se je letos srečno vrnil z Apollo 13) in Frank Borman (je za Božič 1968 z Apollo 8 letal okrog Lune) vozila okrog Zemlje 13 dni, 18 ur in 35 minut. Naloga ruskega poleta je bila, ugotoviti, koliko časa zdrži človeško telo brez škode brezžičnosti, fotografiranje zemeljske površine in druge meritve. Srečno sta pristala v Sovjetski Zvezi 120 km zahodno od Karagande, potem ko sta krožila okrog Zemlje 17 dni, 16 ur in 59 minut.

Prva vrnitev avtomata z Lune

Več kot izboljšanje rekorda pa je prinesla jesen, ko so Rusi 12. septembra pognali proti Luni avtomat Luna 16. Brezžično so ga vodili z Zemlje do Lune, pravtako so dosegli, da je začel krožiti krog Lune. Več dni je krožil, medtem ko so znanstveniki s teletetrijskimi napravami podrobno ugotavljali njegovo krožnico. Tako so se zadostno pripravili, da so lahko poskusili avtomatični pristanek na Luni. Ta se je posrečil, ko je Luna 16 pristal v „Morju plodovitosti“ 20. septembra. Avtomat Luna 16 je bil pravtako dvodelen kot ameriški „pajek“ LM, s katerim Američani pristajajo na Luni. To je nujno, saj mora spodnji del zavirati z raketnim motorjem padec na Luno in omogočiti mehak pristanek vse naprave. Zgornji del, opremljen s posebnim raketnim motorjem za odlet z Lune in povratek do Zemlje, je nosil — mesto kabine za astronauta kakor pri ameriškem LM — le nekaj instrumentov in majhnih strojev, seveda tudi radio, radar itd.

Najbolj težavna tehnična naloga je bila izdelava takih naprav, ki bi na brezžični ukaz navrtale lunina tla in navrtano kamenje spravile v posebno, hermetično zaprto šrambo za pot na Zemljo. Luna 16 je res s posebnim svedrom na električni pogon navrtala 35 cm globoko in spravila tudi nekaj

kamenja v šrambo. Nato je zgornji del Lune 16 odlezel z Lune, pod brezžičnim vodstvom krenil na pot do Zemlje in srečno pristal 24. septembra na padalnih v Kazakstanu, azijskem delu Sovjetske zveze.

Prvič, odkar je človek segel v vesolje, se je posrečilo, da je avtomat pristal na drugem nebesnem telesu, tam nabral nekaj kamenja, odletel nazaj proti Zemlji ter srečno pristal. Brez dvoma je tak polet prvih izvidnic — avtomatov — nujno potreben predpogoj, če hoče človek priti čez nekaj časa sam za njimi. Avtomatsko raziskavanje bo vedno in povsod utiralo pot človeku, nikdar pa ne bo moglo nadomestiti njegove navzočnosti. Do vseh planetov bodo najprej leteli avtomati.

Rusom, ki morajo varčevati, ni ostalo nič drugega, kot zadovoljiti se z avtomati, saj nimajo niti dovolj močne nosilne rakete, ki bi zmogla pognati kabino s posadko na Luno. So pa dosegli lep in edinstven rekord, ki dokazuje, da so se izenačili v avtomatiki in teletetrijskem vodstvu z Američani.

Ruski lunomobil na Luni

Rusi so 24. oktobra pognali proti Luni avtomat Zond 8, ki je nato za čel krožiti okrog Lune in fotografirati njeno površino. Fotografije prenaša na Zemljo in gotovo bo še krožil nekaj časa. Dela torej isto, kar so v letih 1965, 1966 in 1967 že opravili ameriški Orbitari.

V razdobju 56 dni so Rusi poslali 10. novembra že tretji avtomat, Luna 17 proti Luni. Najprej je obkrožil Luno v višini 85 km in sicer v eni uri in 56 minutah. Nato je mehko pristal na Luni v takimenovanem „Morju dežja“. Luna 17 je podobno kot Luna 16 dvodelen avtomat. Spodnji del je enak kot pri Luna 16 — naprava z raketnim motorjem za avtomatično mehko pristajanje na Luni. Zgornji del pa ni nosil več raketnega motorja za odlet z Lune in povratek do Zemlje, ampak navaden tovor, ki ga je spodnji del pripeljal na Luno.

Ta tovor je bil Lunohod I, prvo vozilo, prepeljano na Luno. Najprej je spodnji del avtomata spustil do tal nekak poseven most, nato je vozilo pod brezžičnim vodstvom zapeljalo s hrba spodnjega dela po posevnem mostiču na lunina tla. Jasno je, da bosta tako Lunohod kakor tudi spodnji del Lune 17 za vedno ostala na Luni, ker ni naprave za odlet z Lune in za povratek na Zemljo.

Lunomobil in njegovi podatki

Lunohod je vozilo z osmimi kolesi, ki nosijo nekakšno škatalo, v kateri so vse naprave, potrebne, da more dobro opraviti svoje pohode. Dalje ima fotografski aparat, s katerim lahko fotografira bližnjo in daljno okolico, majhen kemični laboratorij za ugotavljanje kemičnih sestavin luninega prahu in nekaj instrumentov za meritve sevanja. Vsa škatala je na vrhu pokrita s takimenovanimi sončnimi celicami. Kadar sije na te celice sonce, proizvajajo te majhen električen tok, s katerim se polnijo električni akumulatorji v škatali. Napolnjeni akumulatorji pa zmorejo gnati majhne električne motorje, ki so montirani v vsakem kolesu. Tako ima vsako kolo pogon zase, če je to potrebno. Pogonsko silo daje torej sončna svetloba!

Mislimo si, da je Lunohod podoben osmokonogemu mačku brez glave. Na trebuhu ima televizijsko kamero (morda celo več), ki gleda mačku pod noge — kolesa. Avtomatski „maček“ ima visoko dvignjen rep, na vrhu repa pa drugo televizijsko kamero, ki gleda z viška naprej v smer, kamor naj avtomat zapelje. Seveda se vsaka televizijska kamera na brezžični ukaz lahko poljubno obrača sem in tja, tako da ima tisto zorno polje, ki ga hoče videti kontrolna centrala na Zemlji.

Vozilo z osmimi kolesi se zdi še nekoliko bolj nešmiselnega kot peto kolo pri vozu. Za avtomat na luninih tleh pa to ne drži. Kljub vsej pajzljivosti in počasni vožnji bi se lahko zgodilo — saj ni cest — da bi se eno kolo tako zataknilo, da bi vozilo obtičalo za vedno. Vožnje bi bilo konec! Lunohod pa je zgrajen tako, da se da na brezžični ukaz vsako kolo — odpreti, če bi se slučajno za vedno zataknilo. Lunohod si lahko odstreli vsaj dve od osmih koles, pa bo še vedno lahko vozil naprej.

Čeprav Rusi nič ne povedo, se da iz nosilnosti njihove najbolj močne rakete izračunati, da Lunohod ne more tehtati več kot 1500—2000 kg. Verjetno je še lažji.

Lunohodov kapitan je na Zemlji

V kontrolni centrali na Zemlji sedita dva strokovnjaka vsak pred svojim televizorjem, kjer gledata, kaj vidita Lunohodovi televizijski kameri na Luni (V resnici gleda več parov strokovnjakov). Prvi strokovnjak izbira po razgledu z „mačkovega repa“ pot, kam naj lunomobil zapelje, drugi pa kontrolira preko TV kamere na trebuhu, da se posamezna kolesa ne bi za vedno zataknila. Z brezžičnimi ukazi daje kapitan povelja, sedeč v naslonjaču pred televizorjem, in Lunohod ga uboga.

Posebni dirki si seveda ne sme privoščiti, saj traja prenos TV slike z Lune 1 in 1/3 sekunde, povelje do Lune pa traja prav toliko. Časovna razlika 2 in 2/3 sekund zahteva presneto predvidno vožnjo. To se pravi: Če je kapitan prezlil zapreko, na katero bi se lahko zataknilo kolo, jo bo gotovo opazil opazovalec, ki gleda preko TV kamere na trebuhu, kake zapreke se bližajo med vožnjo sprednja kolesa. Dal bo znak, naj se Lunohod takoj ustavi. Če bi Lunohod vozil na primer le s hitrostjo enega metra na sekundo — še bolj počasi kot hodi pešec — bi prevozil od takrat, ko je bil na mestu, ki ga je videl opazovalec v TV, še dva in dve tretjini metra, preden bo začela delovati zavora.

Kako je vozil Lunohod

Tudi s potrpežljivostjo se daleč pride, to je lepo dokazal Lunohod. Vsa teden po pristanku na Luni je prevozil vsega skupaj 800 metrov, medtem enkrat 82 metrov v 4 urah in 25 minutah, torej manj kot 20 metrov na uro! Seveda bi lahko vozil bolj hitro, a počasna vožnja je bila tudi pomembna vaja za kontrolno centralo na Zemlji.

25. nov. je zašlo na pokrajino, kjer je bil lunomobil, sonce, in nastopila je 14 dni trajajoča noč. Še pred tem se ga s povelji z Zemlje zapeljali v majhno kotlino, meteoritsko žrelo, ter ga pripravili, da bi dobro prebil 14 dnevni mravoz okrog 150 stopinj pod ničlo. Spal je okrog 600 m oddaljen od Lune 17.

11. decembra je vžlilo vnovič sonce. Kar 24 ur so morali čakati, da se je hudo premaženi lunomobil na soncu segrel toliko, da so lahko preizkusili, če je prestal strašni mrav brez škode. V letih 1966 in 1967 so Američani pošiljali na Luno Surveyorje, ki so mehko tam pristajali, tam zdržali 14 dnevno noč in vnovič delovali. Jasno je, da je lunomobil tudi dobro prespal.

Sedaj je začel voziti z večjo hitrostjo (pri avtomobilu bi rekli z „drugo“). Dnevno je vozil po 4 ure in povprečno prevozil okrog 250 m, torej na uro 80 m. V primeri s prvo hitrostjo vozi sedaj štirikrat hitreje. 19. dec. je bil že nad en kilometer oddaljen od Lune 17. Na hrbtu nosil reflektor za laser-žarke, ki so ga dali Rusom Francozi, ki bodo merili iz zvezdarne na Pirenejskih natančno razdaljo od Zemlje do Lune. Tak reflektor sta postavila na Luni že astronauta iz Apollo 11.

Čim več noči bo Lunohod srečno prespal, tem večji bo njegov uspeh, ker bo preiskal vedno večjo površino svoje okolice. Časopisji bodo še in še pisali o njem, vendar takega avtomata ne smemo precenjevati. Vedno bo avtomat iz izvidnik. Seveda je pa avtomatično izvidništvo mnogo cenejše in ne postavlja človeka v nevarnost. Tehnično gledano pa je igrača v primeri s pristanom človeka. Saj avtomat ne potrebuje ne zraka za dihanje, ne vode in hrane, ne posebnega prebivališča — kabine.

Stvarna primerjava pokaže, da je Luna 16, ki se je avtomatično vrnil na Zemljo, tehnično in znanstveno mnogo pomembnejše veledelo kot Lunohod I. Pravi pomen Lunohoda je v tem, da se je Rusom posrečilo izdelati stroj, ki ga žene elektrika in čigar naprave prav tako vse delujejo z električnim tokom, ki ga pridobivajo sončne celice. Za bodočnost obeta ta način cenejšo raziskavanje Lune za izbiro najprimernejšega mesta, kjer naj kasneje pristane človek.

Seveda se je s tem spet obnovila dirka na Luno in Američani bodo morali seči v žep, da jih tekmeči ne prehitijo. Začetek februarja bosta pristala z Apollo 14 dva Američana na Luni in tedaj bomo videli, da človek z lahko prehod; na Luni toliko, kot je dozdaj prevozil Lunohod I.

Prešernova sestra Lenka je napisala v svojih spominih: „Brat France je bil pri Ribičevih na Vrbi 3. dec. 1800 ob treh popoldan rojen, krščen je bil na Rodinah na ime sv. Frančiška Ksaverija, ki ga praznujemo ta dan. Vseh bratov in sestrá nas je bilo pri Ribičevih osem. Trije fantje, pet deklet. Vsi so bili rojeni tle v kamri, ki se hiše drži...“ Pesniku pa je še pripomnila materin vzdih: „France, tako fleten otrok si bil!“

Tako in v taki družini se je pred 170 leti rodil otrok, ki je potem postal nesrečen človek, toda največji slovenski pesnik, potrjevalec slovenskega genija in centralna postava slovenstva sploh. Tista kamra, kjer je zagledal luč sveta, je danes narodni muzej, in v njej je še danes zibelka, resnično prav tista, v katero ga je položila mati pred 170. leti. In vsa njegova rojstna hiša — Ribičevina — je danes narodna last. Tik pred drugo svetovno vojno jo je odkupila šolska mladina od družine najstarejše sestre — vsi trije bratje so namreč študirali: pesnik je postal advokat, brat duhovnik in eden je umrl kot študent — Ribičevino, katere edini vnuk — zadnji moški potomec v tej hiši — poleg mnogih vnukinj, ni bil nihče drug kakor — pesnikov pranečak nadškof Anton Vovk.

Ribičevina je danes muzej. Rod na njej se je ustavil, kajti dal je pač največ, kar je tak zdrav kmečki rod dati mogel: pesnika Franceta Prešerna, največjega slovenskega in tudi velikega svetovnega pesnika.

FRANCE PREŠEREN

OB STOSEDEMDESETLETNICI ROJSTVA 1800 -- 1970

So ljudje med nami, ki so šli v izgnanstvo samo z dvema slovenskima knjigama: s Svetim Pismom v ročni obliki in s Prešernovimi Poesijami v še manjši. Z božjo besedo še s pesniško slovensko besedo. In to z besedo enega najbolj živih slovenskih ljudi, najglobljih doživljavcev skrivnosti življenja, ki je borba in sreča, ljubezen in bol, z besedo, ki tudi najbolj individualno bol spreminja po čudežu umetnosti v Lepoto množicam.

Vzameš v roke Prešernove Poesije in si doma; doživljaš ljubezen, nje sladkost, omamnost, hrepenenje; pa bol in strast ter obup; odpoved, vdanost v usodo, pa tudi v Boga in življenje onstran groba, kakor se je izrazil v Krstu. To je človek, ki je nosil v srcu pekel in nebo, zato tudi mi ob njem podoživljamo svojo človečnost, borbo z življenjem. Ker je bil velik človek, je bila močna njegova izraznost in življenjskost, so bila močna čustva, ki žive odslej tudi v nas in nam dvigajo zavest, da je slednji predvsem — človek. In to je v današnjem tehniziranem času veliko, mnogo, da, najvišje.

Ob Prešernu doživljamo tudi njegovo povezanost z domovino, katero je on tako mojstrsko, umetniško pol-

Ena izmed dveh lani odkritih Prešernovih podob, o katerih so strokovnjaki mnenja, da sta še iz življenja pesnikovega. Toda o obeh se razvija še velika debata o pristnosti. Vse doslej namreč nimamo avtentične zunanje podobe pesnikove. Vse so namreč delane od l. 1850 naprej po — spominu ali fantaziji.

no povezal ob svojo srčno ljubezen, da komaj ločimo, kaj je bilo v njem močnejše: ljubezen do žene ali ljubezen do naroda. Sonetni venec je spomenik obema, morda tak, kot ga nimata drug narod. Prešeren z vsemi koreninami pije sok iz naše zemlje in zato je tudi prepojen z mlekom domovinske ljubezni, najbolj slovenskega slovenstva. To je pokazal ob ilirizmu v odgovoru Vrazu, ko je razodel skrivnost, da na obstoj naroda in na njega jezik gleda naravnost metafizično. „To Pan“ je nas postavil v slovensko usodo, in njemu bomo dajali za zvestobo njej tudi odgovor.

In je bil Prešeren umetnik. V preprostem jeziku, kmečkem, ne bombastičnem in, izumetničenem, je povedal najgloblje čustvo za vselej. Tako lepo, da vidimo njegov obup v prizmi iz solz izbrusene kristala. Ecce, glej: Umetnik. Pesnik!

Prešeren je naš pesnik. Pesnik domotožja in življenjskega viharja v tujini.

O Vrba, srečna, draga vas domača... je v življenjskem obupu vzdihnil in si predstavil, kako mirno bi mu lahko tekla idila v rojstni vasi, da je ni zapustil in šel za znanjem v tujino, ki zastruplja srce in dušo.

Taka Vrba je zdaj nam vsem srčna draga domača Slovenija, ki živi v nas v luči Prešernove idilike, medtem ko smo viharjev tujih igrača. Tudi če si naletel v tujini na srečomilijonarko, denar ti ne more uničiti spomina na srečno mladost... Zato je Prešeren naš Pesnik — izseljenski — prav s tem sonetom, s katerim pozdravlja in blagoslovja svoj rodni dom.

Da se ob njegovi 170-letnici rojstva spomnimo prav tega domotožnega vzdihla po rojstni vasi, ki nam predstavlja Mater in Domovino, smo se namenili — mi v tujini —, predstaviti ta sonet v tujih prevodih, kar nam jih je ta hip pri roki.

Poleg slovenskega originala so prevodi v hrvaščino, ruščino, italijanščino, nemščino, francoščino, angleščino, španščino in latinščino. Pri vsakem prevodu je označen tudi prevajalec, razen pri španskem, za katerega se ne ve.

Te prevode objavljamo zato, da pokažemo našega Pesnika našim sedanjim soživaljanom kjer koli, in da se zavemo, da je Prešerna prav njegova privezanost na dom napravila za svetovnega pesnika. Prešeren gre za nami v svet; in svet mu z nami vred priznava ceno velikega Pesnika; v najrazličnejših jezikih blagruje Vrbo, srečno drago vas domačo, ki nam je dala pred 170. leti pesnika Franceta Prešerna.

td

PREŠERNOV SONET VRBA V RAZLIČNIH PREVODIH

LATINSKO

O tu Verba, paterne page felix,
cara tecta ubi sunt mei parentis;
ne me ex te vagus ille litterarum
seduxisset amor, dolosus anguis!

Nescirem, ut fierent venena cuncta,
quae cor cumque sibi cupit beata;
non adempta mei fides foret mi
atque in me iocus haud forem furorum.

Cor fidele, manus laboriosae,
cum nupta mihi dos nova fuissent,
cum ditissima non habet puella.

El lembus placide meus nataret,
vicinus tegeres domos ab igne et
messem a grandinibus, beate Marce.

Silvester Kopriva

HRVASKO

Domaće selo, Vrba, srećna, mila,
gdje kuća mojih roditelja biva;
da me žedj znanja, zmija prevrtljiva,
nije odvušla iz tvojega krila,

meni bi sada nepoznata bila
taština svega o čemu se sniva,
vjera o sebi bila bi mi živa,
ne bih bio lutka unutrašnjih sila!

Vjerno bi srce i ruke od rada —
miraz kog nema ni milionarka —
donijela mi izbranica mlada,

i mirno moja plovila bi barka,
dom bi mi vatre, a pšenicu grada,
čuvao susjed — hram svetoga Marka.

Milan Rakočević

FRANCOSKO

O Vrba, mon village, douceur et joie,
tu abrites mon vieux toit paternel
Sans la soif d'apprendre cette vipère,
je serais heureux dans ma maison.

Je n'aurais pas su que la vie change en poison
les gouttes de bonheur qu'elle nous verse,
je n'aurais pas perdu la foi en moi-même,
et je ne serais pas le jouet des passions.

Ma bien — aimée m'aurait apporté
un cœur fidèle et des mains laborieuses,
bien que n'ont pas d'autre plus riches.

Et ma barque aurait doucement navigué,
mon toit eût été gardé du feu, mon blé de la grêle
par mon voisin — le clocher de Saint-Marc.

Miodrag Ibrovac

O Vrba, srečna draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' uka žeja me iz tvojga svéta
speljala ne bilá, goljfiga kača,

ne vedel bi, kako se v strup preobrača
vse, kar srce si sladkega obeta,
mi ne bilá bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjev notranjih b' igrača!

Zvesto srce in delavno ročico
za doto, ki je nima milionarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval — svet Marka.

SPANSKO

Verba, feliz aldea, caro rincón nativo
que guardas la dulzura de la casa paterna
¿por qué mi afán de sabor me arrebató a la tierna
suavidad de tu dulce vivir contemplativo?

Ignoraría cómo los más puros fervores
del alma, en cruel veneno se tornan; guardaría
la fé en mi mismo intacta, y hoy yo no sería
juguete de las graves borrascas interiores.

Una virgen sin tacha, cuya dote no fuera
sino sus manos diestras y un corazón amante
sería, como rico caudal, mi compañera.

Así en paz bogaría mi nave hacia adelante
y del fuego en el atrio, del granizo en la era
San Marcos cuidaría, risueño y vigilante.

NEMSKO

O Vrba, Dorf im heimatlichen Frieden,
du Ort, im meines Vaters Haus gebreitet!
O hätte nie mich Wissensgier verleitet,
die falsche Schlange, dass ich dich gemieden!

Ich wüsste nicht, wie Gift sich uns hinieden
aus dem erhofften Süßen stets bereitet;
der Glaube an mich selbst, der mich begleitet,
er wäre nicht im innern Sturm geschieden!

Ihr Herz zusamt der Hand, der arbeitsamen,
die reichste Mitgift, hätte ich bekommen.
Verband ich meinem der Erwählten Namen

und ruhig wäre so mein Schiff geschwommen,
vor Brand und Hagel hätte Haus und Samen
Sankt Markus nachbarlich in Schutz genommen.

Lili Novy

RUSKO

O Verba, kde ja otčij dom ostavil,
O rodina blažennaja moja!
Kogda b menja, kak hitraja zmeja,
nauki svet v putj daljnij na napravil!

Vo vsem, za čto ja mir zarane slavil,
mne ne predstala b gorečj bytija,
v sebe somnenja ne uznal by ja
i serdce by svoe ot burj izbavil.

Ljubovj po grob s priležniju rukoj
vzamen bogatogo pri brake dara,
mne prinesla by izbrannaja mnoj,

menja ščadila b roka zlogo kara,
hranil by moj sosed, sam Mark svjatoj,
ot grada hleb, a dom moj ot požara.

Fjodor Jevgenjevič Korš

ITALIJANSKO

Verba! Felice mio borgo natale,
dove sorge la casa di mio padre!
Se brama di saper, serpe fatale,
sottratto non mi avesse alle leggiadre

tue zolle, non saprei come letale
velen diventan le premesse ladre,
ne ludibrio sarei del temporale,
serbata in me la fede di mia madre.

Un cuor fedele e una manina lesta —
milionaria non ha sí ricco carco!
mi avrebbe offerta la fanciulla onesta.

Tranquillo salperebbe il mio imbarco,
dal fuoco il tetto, il gran della tempesta
difenderebbe il mio vicin — San Marco.

Umberto Urbani

ANGLESKO

To thee, sweet, happy Verba, all my praise!
Dear corner of my father's home and land,
Why did the thirst for knowledge e'er demand
My going hence into life's tortuous ways!

I should not, then, have found how joy that sways
The mind becomes but poison in man's hand;
Faith in myself all gone, I would not stand
Here tossed by inner storms through night and days.

A helpmate and a love for me alone —
A dowry, priceless far above all mark —
I should have won with her my heart had known,

Then might have floated smoothly my life's bark,
My house, my fertile fields, and all my own
Protected by our patron, good St. Mark.

Matthews

VOJKO ARKO

ODMEVI Z GORSKIH VRHOV

Paberki iz čilskih Osrednjih And

Iz velikega okna prostorne planinske kočice mi hiti pogled za tonečim soncem, ki sipa rdečkasto luč po ledenikih Palome. Globoko v dolini legajo prosojne teme nad motnim mrčm Santiaga in blede svetilkanje nočne razsvetljave se komaj prebija skozi dimnato kopreno.

Nylonski „psi“, ki sem jih razobešil blizu kamina, so se že posušili in smučke stojijo vzravane med zakrivljenimi lesenimi kljukami za plohistimi durmi kočice. Samevajo, kajti smučarji iz Santiaga se prikažejo v gorsko vasico Farellones za konec tedna in takrat se smučarsko stojalo natrpa z raznobirnimi „dildami“. A zdaj, v ponedeljek zvečer, gospodarim sam v prostornem zavetišču. Kurim kamin in si kuham večerjo na plinskem štedilniku.

Ves dan sem hodil. S smučkami in brez njih. Napravil sem lep izlet in dosegl najvišjo točko v svojem življenju: 3970 metrov visoki vrh Parve de Farellones, odkoder sem obudoval ledenike in grebene Nevada Plomo in pa neštete druge gore Osrednje Kordiljere.

Seveda si zaradi tega čisto zasebnega „rekorda“ ne smem nič domišljati. Na vrh Parve prijaš poleti na muli in petsto metrov nižji Tronador v Bariloču je za planince čisto drugačen oreh kot pa takle razgledni hrib v Centralnih Andih, kjer je višina štirih tisočakov nekaj vsakdanjega. Saj predjeto poleti, ko sneg ne pokriva ceste, avtomobili čilsko-argentinsko mejo pod Kristom Rešenikom skoraj na isti višini.

Ko sem s Parve blodil z očmi po gorskih grebenih — razmeroma blizu so se dvigale grne skale Reicherta in Solarija, v daljavi se je vzpenjal čez sosedo stožec Tupungata in proti jugu so se grmadile s snegom pobeljene Kordiljere nad dolino Maipú, sem dojel čisto posebni barvni slog teh gor: sive so in rjave, v številnih otenkih obeh barv. Zdelo se mi je, da bi brez snega in ledenikov izgledale nekam enolične, puščavske. Poleti, ko dolgotrajna suša porjavi zelene lise v dolinah, tak videz še bolj prevladuje, razen na skrajnih višinah, kjer ledeniki zrcalijo sonce in nebo, ter prispevajo nujno potrebno nasprotje k barvni slikovitosti vrhov.

Ko je dan vse bolj izginjal nekje v daljavi v Pacifiku, sem se zamislil ob bežnem dojm, da sem šel ob srečanju z Abrahamom prvič pokukal v kraljestvo Osrednjih And.

Slovenski andinizem se je z malimi izjemami posvetil potagonskemu jugu. Bariloški „bratje“, zdaj že praktično

vsil v pokoji, in njihovi buenosaireski nasledniki, so preplezali in prehodili bariloške gore in najpomembnejše zmagali so odnesli v Južnih Andih. Mendoški Slovenci niso šli planincev v svojih vrstah, komaj kakšnega smučarja. Ko sem v Santiagu po tridesetih letih segel v roke Marijanu Likoviču, s katerim sva se svoje dni srečevala v sokolski telovadnici, mi je možakar zaupal, da hodi smučat v Farellones in Portillo. Da je torej ohranil nekdanje športno nagnjenje, a da se gorništvu ni posebej posvetil. In ko sem drsel pod žičnicami smučarskih naselij Cerra Colorada in Parve in užival v jasnih dneh prostranosti spomladanskega snega, sem se zavedal, da izmikam bogastvu Centralne Kordiljere prav tiste drobce lepote, ki jih obira santiaški smučar na svojih nedeljih sprehodih.

Znani čilski andinist, Bión González, s katerim sva se spoprijateljila, ko sva hodila po bariloških gorah, in njegova žena sta me spremljala na smučanje v Portillo. Čilski planinci pravijo, da nimajo denarja za smuko v USA in se izogibajo slikovitega hotela v mogočni gorski knici ob Inkovi laguni. Res je slišati povsod dosti angleščine in hotel je v rokah severnoameriške družbe. Toda dnevni listek za žičnice je komaj kaj dražji kot catedralski in izbira je pravzaprav večja. Morda si tudi človek, ki je že dvajset zim drsal vedno ista pobočja, zaželi spremembe. V Farellones mi je prijala razsežnost, v Portillo sem užival nebotično silovitost in drzno grebenko zgradbo kamenitih trdnjav, ki obkrožajo knico. Prav kot spi nad Nahuel Huapijem kamniti Indijanci na gori Millaqueo, tako se na 4000 meterski gori na vzhodni strani portillske globel izoblikuje v vršnih grebenih obris ležeče Inkove glave.

Najceneje se nasmučam v Portillo, če odrineš zgodaj iz Santiaga in se že dopoldne poslužiš vseh mogočih žičnic. Takrat hotelskih gostov še ni na spregled. Opoldne pozabiš na vsakodnevno razvado, ki se ji pravi kosilo in se pridno uriš po strminah ob jasnem sončnem vremenu, ki je v teh predelih tako vztrajno, da postane smuki kar nevarno; namreč takrat, ko ne pade vso zimo sneg. Čilenci pomnijo tako leto 1968. No, popoldne, ko se po izdatnem kosilu usuje letoviška truma iz hotela, pa si noge že dovolj razmigal in svoje telo že dovoljkrat raztegnil po snežnih višinah in lahko snameš smuč, pomalicaš v svojem avtu ter se vrneš še pred nočjo spet nazaj v Santiago.

Zadnji dan mojega čilskega bivanja, ko je Santiago hrumel v predvolilni mrzlici in so trezni ljudje moreče slutili, da jih bo čilska demokracija zanesla v naraščajoče levice, me je Bión peljal do nemške kočice Lo Valdés pod strminami vulkana San José. Tam se je začelo domače čilsko planinski gibanje, ki se je ob porajanju stoletja omejevalo izključno na nemške klube v Valpairasu in Santiagu, a je pozneje zajelo tudi peščico čilskih mladincev, ki niso bili nemškega, avstrijskega ali švicarskega porekla. Imena mož, ki so v dvajsetih in tridesetih letih iz zasekov doline Maipú osvajali deviške vrhove Osrednjih And (Krükel, Sattler, Pfenniger) jasno pričajo, da je čilski andinizem srednje-evropskega izvora. Srednjeevropske oblike pa očitujejo tudi številne gore v zaledju Santiaga: Morade, San Francisco, Mesón Alto, Aro de Leones etc., kar pomeni veselo presenečenje za evropskega alpinista, ki so mu rojile po glavi Aconcagua in „kravje gore“. Različne evropske in japonske odprave so v preteklosti odkrivala čudesa Osrednjih And in v spomin na italijanske planince v Mussolinijevih časih sameva vrh Littoria, zdaj ko je vse iz-

razoslovsja tragikomičnega rimskega imperija dvajsetega stoletja v moderni Italiji že skrbno izbrisano.

Danes so se čilski planinski klubi razrastli in jih štejejo na ducate, čeprav samo dva ali trije združujejo resne pomembne članstvo. Čilski smučarski trg je štirikrat večji od argentinskega in poleg nekaterih manjših smučarskih letovišč na jugu čilske države se nasproti bariloškemu Catedralu postavljata vsaj dve dobro organizirani smučarski središči: Portillo in Farellones. Kljub temu so trenutno bariloški smučarski tekmovalci gospodariju južnoameriških smučarskih prog. Čilska demokracija je porodila neko posebno razredno razčlenitev čilske družbe in smučanje je šport skoraj izključno privilegiranih slojev. Ta vladajoči razred na očitno nima zadostnega zagona, da bi v športnih panogah (in morda tudi v javnem življenju) res nekaj pomenil. Dodal bi še, da sta alkoholizem in pornografija v tihomorski deželi še dosti bolj razširjena kot na tej strani And in da srednjega sloja, ki je v Argentini dokaj močan, v Čilu skoraj ne pozna, zlasti na deželi ne. In tako doživljamo nenavaden pojav, da so trenutno razmeroma komodni Argentinci, ki živijo po večini daleč od Kordiljere, v raznih panogah gorskega športa naprednejši kot pa prebivalci najbolj razvite od petih izrazito kordiljerskih držav.

Romanje v Puente del Inca

Že drugič sem obudoval gorski kotel ob čilsko-argentinski meji. Hotel Portillo je ostal pod nami, a štiritisočaki so se še vedno peli visoko nad obzorjem.

Pozimi je cesta čez Krista Rešenika (3820 m) zasnežena in ves promet se giblje skozi železniški predor. Ta 3 km dolgi tunel je pomenil ob gradnji v začetku stoletja čudo takratne tehnike. Zdaj je malce zastarel in za današnji promet je nedvomno preozek. Ure dolgo smo na obmejni čilski postaji obudovali razgled, ko so v predoru nekaj popravljali.

No, slednjič smo se le premaknili, potopili smo se v podzemski mrak in čile so ostale za menoj. Mandlji in kaktusi v dolini Maipú, zgodnja pomlad na obali Pacifika, mehko božanje sonca v obalnem parku v Viña del Mar, vrvice predvolilnega Santiaga in blešč kordiljerskih smučič — vse to je prešlo. Pred mano se je odpiral drugi predel Osrednjih And, kjer vlada Aconcagua in kjer se razprostira Mendoza, dežela sonca in dobrega vina.

S ceste je mogoče videti kraljico And samo enkrat. Nekako sredi pota, med obmejno postajo Cuevas in Puente del Inca. Tam smo ugledali njeno naj-

imenitnejšo stran, v led oklenjeno južno steno, v kateri so se borili in zmagali Francozi, Argentinci in Japonci. Aconcagua je nosila proslulo megleno kapo, ki ji daje videz vulkana in ki pomeni za planince vihar v višinah, kateremu moraš čimprej uiti v nižje predele.

Še predno smo prekorčili naravni most, ki daje kraju ime, sem zagledal porušeni hotel, iz katerega so krenile na pot skoraj vse zgodovinske odprave na Aconcagua. Plazovi so ga pred nekaj leti uničili prav tako kot večje železničarsko naselje v obmejni vasi Cuevas. Na avtobusni postaji je vstopil podčastnik, s katerim sva se brž zapletla v pogovor o planinskih problemih, saj sva se vsaj po imenu poznala in naju je družilo skupno zanimanje. Kljub razgovoru pa sem vendar zagledal tostran hiš v gorski pampi majhen gricek z belimi križi in spoznal planinsko pokopališče, na katerem spijo večno spanje tisti, ki so v borbi z najvišjo goro Amerike omagali in za vekomaj obnemeli.

Čez dva dni sem se znova vračal. Ogrel sem se v mendoškem soncu in obiskal tamkajšnje kmetije, kjer sem našel spomladansko delo v polnem teku.

Z grebena Paramilla sem ob zori spet uzel Aconcagua. Zdaj mi je kazala vzhodna pobočja, doline in ledenike Relincho, koder so l. 1934 nastopal Poljaki in dosegli vrh istega dne (8.3.). In samo nekaj ur pozneje kot člani italijanske odprave, ki je ubirala običajno pot mimo potoka Horcones in preko Plaza de Mulass. Za argentinsko planinsko zgodovino je pomembno, da je Italijani pristopili na vrh prvi Argentinec, takrat poročnik in zdaj general Nicolás Plantamura.

V Puente del Inca sem najprej obiskal vojaško edinico, ki po potrebi vrši gorsko reševalno službo v Kordiljeri, bolje rečeno na Aconcagui, saj druge gore komaj kdaj zgrabijo kakega andinista v svoje območje.

Po pozdravih z vojak, sem se napotil v smeri skalnatega griča z belimi križi. Počutil sem se kot romar, ki se bliža svojemu cilju.

Čeprav se nahaja gorsko pokopališče v majhnem naselju, moraš koračiti skoraj pol ure po stepni dolini, da prideš do njega. Simbolično sem občutil prislovične daljave Osrednjih And, kjer potrebuje planinec sodelavca, ki ga v Alpah nismo poznali; trdoživ, z malim zadovoljno, a dostikrat svojeglavo mulo. Samo z njeno pomočjo je mogoče premeriti brezkončne doline z opremo in živeti za dneve in tedne.

Prehodil sem ravnino, se izognil lužam snežnice in dospel do ograje sredi pame. Pokopališče je na moč skromno in enostavno, kot je za mrtve planince najbolj primerno. V tem oziru me je spominjalo na malo bariloško planinsko groblje pod Lópezovo steno.

Odpahnil sem železna vrata in krenil proti jugozahodni strani. Prvi napis, ki sem jih prebral, so mi pravili, da so tam pokopani vojak, in včasih gorskih naselij Puente del Inca, Cuevas in Punta de Vacas.

Izpustil sem nekaj grobov, ko sem na vzhodni strani zagledal znani visoki spomenik Jožka Ksaticca. Malce namirno sem se mu približal in počasi prebral besedilo, ki ga že dolgo poznam. Bog Ti daj večni mir, rojak, ki si obnemogel v viharju na ledenih pobočjih in nisi uspel v svoji vzvišeni nameri, da ponese železni križ na stroho Amerike! Naj Ti bo lahka kordiljerska zemlja! Skoro trideset let je poteklo, predno je za Teboj prvi Slovenec uspel, kjer Tebi ni bilo dano, in se udeležil mašne daritve na najvišjem vrhu And. Zdaj, ko je Peter opravil vzpon in dovršil nalogo, ki si jo moral Ti pustiti nedokončano, lahko slovenski gorniki v Argentini trdimo, da smo izpolnili testament, ki si nam ga zapustil!

Severna stran malega griča krije grobove najbolj poznanih žrtev Aconcague. Tam počivajo Hans Stepanek, kapetan Marden, Amerikanec Newell Bent in vsi mrlči iz leta 1944: profesor Walter Schiller, Albert Kneidel, Hans Jörg Link in Adriana Bance.

Fotografiram nagrobne plošče in obnavljam sam v sebi planinske zgodbe, povezane z burno dramo, ki se je odigrala na vesinah Aconcague. Spominjam se, kako je Ostrowski, član poljske odprave iz l. 1934 srečal Linka dve leti pozneje v Varšavi in kako je zvedel o njegovi smrti po angleškem radiu, ko je nemška artiljerija tolkla bunkerje zavezniške vojske v južni Italiji, kjer se je boril Ostrowski v vrstah Andersove armade. Spominjam se, kako so arg. vojaki našli Linka in Adriano v zadnjem žlebu pod vrhom in odkrili v knjigi na vrhu podpise Linka, Adriane in Kneidla z datumom 18. 2. 1944. Poznejša natančna preiskava je pokazala, da je ležala Adriana z zlomljenim nogo, kar pojasnjuje tragedijo: pri sestopu v viharju je andinistka spodrsnila in se ponesrečila. Link je ostal pri nji, dokler ni umrla in ko se je odpravil, da bi sestopil, ni imel več moči in se je zgrudil v viharju. Kneidel, ki je hodil od kod navzdol sam, se je pa izgubil v neurju.

Onstran Linka najdem napis, ki me je presenetil. Berem: M. F. Ryan. Ta mož se ni ponesrečil na gori, umrl je naravne smrti, ne vem prav kje. Seveda pa je njegovo ime tesno povezano z zgodovino gorništv na Aconcagui. Ki je leta 1925 pri svojem drugem poskusu skupno s Cochranom in Mac Donaldom osvojil zaželeni vrh, je zabeležil šele četrti pristop na stroho Amerike. Prva dva vzpona pripadajo Fitz-Geraldovi odpravi (14. 1. 1897 Matthias Zurbriegen, 13. 2. 1897 Stuart Vines in Nicola Lanti), tretji je uspel Švicarju Robertu Helblingu.

Ryan in Link pomenita dva nasprotna pola andinistične činitve. Prvi je bil sistematičen, drugi romantik. Trikrat je prišel Anglež, zmagal samo enkrat, vselej je organiziral in pretehtal vsa pogoje vzpona do zadnje podrobnosti. Kot za večino njegovih rojakov, je zanimal tudi za njega gorski šport same šport, ne smisel življenja. Tvegal je za pameti, vse točno premislil, vse natančno pripravil.

Nasprotno pa je Link nastopal k postopali kot drzen sanjač. Zadnja čisto neložljiva zmagala med viharjem je samo zapetila njegovo romantično ljubezen do peščene kraljice And. Če listamo planinsko literaturo, ki opisuje različne plati njegove osebnosti, bomo našli dovolj gradiva, ki potrjuje zgornjo sodbo in kljub raznim človeškim nedostatom bomo morda našli dopaden nad mozem, ki je sanjaril o hotelu na Plaza de Mulass in o poklicu vodnika na Aconcagui ki je načeloval l. 1940 polnoma nesmiselni skupini petdesetih ljudi (šest jih je doseglo vrh) in postavljaj zgornja taborišča v višinah, kjer je aklimatizacija nemogoča in kje dolgotrajno zadrževanje samo izčrpa organizem.

Argentinski vojaki so po l. 1944 mrtvo opremili Aconcagua z zavetili in drugimi koristnimi napravami. Na pravili so goro dostopnejšo in varnejšo. Pa vendar po vseh planinskih klubih zabavljamo čeznje, govorčimo o vrednih podvirih z mulami, ki so dosegle vrhnji žleb in naše misli se razmudijo pri Linku in Kastelicu, dva zanesenjakih, ki sta nam draga in blizu, in katerima sem se v prvi vrsti hotel pokloniti, ko sem poročal na kameni groblje na pragu Aconcague.

Opomba: Kastelicev spomenik sčasoma potreboval nekaj popravil. Morda bi se mendoški Slovenci posmislili, da se ti popravki izvršijo?

Knjižni dar Mohorjeve družbe

Knjižni dar Mohorjeve družbe v Celovcu za leto 1971 obsega Koledar družbe, knjigo še so srečni zakoni, povest Petrinka in Kristjanov dan.

Koledar je letos še posebej bogat in pester. Poglavlje za poglavjem je zanimivejše. Koledarskim in vremenskim podatkom sledi kalendar, nato uvod in odlomek iz pridige Janeza Svetokriškega „Na Noviga leja dan.“

V poglavju „Cerkve se prenavlja“ obdeluje probleme, napore in težnje pokonilske Cerkve. Omenja škofovsko sinodo v Rimu, različne poglede na spremembe v Cerkvi, glavne grehe današnjega sveta. Nad vse zanimivo je poglavje „Slovenija danes“. Položaj v Sloveniji, razmišljanja dr. Ljuba Sirca o jugoslovanski politiki. Proslava 50 letnice slovenske univerze. Pretresljiva ugotovitev, da bomo zaradi majhnega prirastka čez 6 let začeli kot narod umirati. Tragičen primer dvanajstletne deklice, ki je umrla zaradi splava; gospodarski problemi. Anketa o slovenski sinodi. Proslava 50 letnice teološke fakultete v Ljubljani. V naslednjih člankih je opisan položaj Cerkve v Sloveniji, njeni napori in uspehi pri ohranjanju in širjenju vere. Optimistično je, da so verni ne le starejši, marveč tudi delavska, dijaška in akademska mladina, ki se zbira v krožkih in organizira predavanja o verskih problemih. Članki iz „Družine“ nazorno pokažejo problematiko verske svobode v Sloveniji. Slovenija v zamejstvu je naslov naslednjemu poglavju, ki opisuje življenje Slovencev na Koróškem, Gorici, Primorskem in v Beneški Sloveniji. Zanimava predvsem razprava „Vetrinja Mo-

horjeva ni smela dobiti“. Naši po svetu. Čez vse kontinente se je razlil slovenski val. Kako žive naši politični in gospodarski izseljenci v evropskih državah, Severni Ameriki, Argentini, Avstraliji.

Sledj nekaj strani iz knjige: „Kako je mogoče?“ v kateri pisatelj Jože Javoršek išče vzrokov, zakaj je njegov dvajsetletni sin naredil samomor.

„Siti in lačni Slovenci“ je naslov knjigi, kjer so slovenski pisatelji in publicisti objavili svoje vtise ob obisku Haloz, Kozjanskega, Bele in Suhe Krajine. Sledj zadnje poglavje angleške pravljice „Živalska farma“, kjer pisatelj George Orwell ožigosa z žgočim humorjem komunistične sisteme. Pohvalno se izreka o monumentalni luk-suzni izdaji pesnitve José Hernándeza „Martin Fierro“. Koledar krasi poleg številnih slik slovenskih mest in vasi, fotografije slovenskih izseljenskih skupin, še čudovit posnetek slovenske žene, ko moli pred Križanim.

„Še so srečni zakoni“, prevod iz nemščine, je neke vrste anketa, kjer zakoni, moške in žene izpovedujejo, kako so dosegli srečo v zakonu. V vseh odgovorih jasno zaznamo, da si srečo ustvarjata zakonca samo, če sloni na medsebojnem spoštovanju, ljubezni in odgovedi samemu sebi.

„Petrinka“ je povest slovenske žene, matere trinajstih otrok, gospodinje na majhni kmetiji, kjer podpira tri vogle. Ona je podoba „močne žene“. Trdo delo in trpljenje, borba za obstanek družine ji ne vzemata srčne dobrote, celó ne humorja. Kmetija je majhna. Trije starejši otroci odidejo za za-

služkom v Ameriko, materin blagoslov jih spremlja. Otroci odrasčajo, treba jim je preskrbeti dela in kruha. Hči se poroči, dva sinova padeta v vojski. Petrinka je tudi v prizkušnjah močna. Življenje teče naprej. Po petnajstih letih se vrne starejši sin iz Amerike. Pretrese njegovo pripovedovanje: „Petnajst let, sprva se je vlekle, vsaka ura je bila muka, dnevi brez konca, tedni, meseci večnost. Po trebuhu bi se plazil do rodnega kraja, pregazil bi morja... Vse rojake mori edina večna misel na dom, žgoče kopnenje po rojstnem kraju, ki ga ni moči pogaziti. Leta minejo, a ta strašna žeja nikoli ne mine...“

Petrina sta se postarala. Malo kmetijo sta izročila sinu in snahi. Otroci imajo svoj delež. Petrinka je še vedno marljiva. Ona ravna ogenj, peče kruh in ga reže družini. Petrinova mati — živo ognjišče Petrinove hiše, živa ljubezen.

Ko je koncil končal svoje delo, se je začelo naše delo. S koncilskimi mislimi je treba prešiniti naše življenje. Tako piše v posvetilu pater Miha Žužek D.J., avtor knjige Kristjanov dan. Knjiga je duhovno branje, pripomoček za premišljevanje in posvetitev vsakega dne. V njej nas pisatelj vodi k Bogu. Vse je dar njegove roke. V vsem odseva božja ljubezen, vse nas spominja nanj. Zemlja in stroji, cvetlice in najmodnejše elektronske naprave, lepota narave in tehnika. Ves dan naj bi bil posvečen Bogu. Naše delo je molitev. Knjiga je preprosta, nova, sveža, optimističen pogled na življenje na dogajanje v svetu, lepo, bogato duhovno branje.

Bogat knjižni zaklad, ki nam ga Mohorjeva družba poklanja za leto 1971, naj bi našel pot v vsako slovensko hišo.

M.

Novice iz Slovenije

BATUJE — Pred tremi leti so v tej vasi blizu nekdanje cerkve sv. Jurija našli 50 staroslovenskih grobov, ki pričajo o slovenski naseljenosti Vipavske doline v zgodnjem srednjem veku. Letos so ponovno začeli raziskovati najdišče arheologi Goriškega muzeja, o izidih pa ni še nič znanega. Po koncu del bo arheološka ekipa izdala podrobno raziskovanje v posebni publikaciji, ki jo bodo denarno podprle razne delovne organizacije.

LJUBLJANA — Na Kmetijskem inštitutu Slovenije so 26. novembra razpravljali med drugim tudi o kmetijskem šolstvu. Večina predstavnikov sedanjih kmetijskih šol je bila zaskrbljena zaradi nenehnega upadanja vpisa v kmetijske šole. Glavni vzrok za tako stanje smatrajo kmetijski strokovnjaki položaj kmetijstva kot gospodarske panoge pa tudi slabe plače v slovenskih kmetijskih organizacijah. Ugotovili pa so, »žalostno«, da se v nekaterih kmetijskih gospodinskih šolah v Avstriji šola tudi do 50% slovenskih deklet. Rekli so, da starši vpisujejo v te šole svoje hčere zaradi ugodnih finančnih pogojev ter verskih vplivov, ker je verske vzgoja tudi sestavni del šolskega pouka. (Op. ur.: Očividno gre za slovenski spodinski šoli v št. Jakobu in št. Rupertu, ki ju vodijo slovenske šolske sestre, kar seveda v Ljubljani previdno zamožje.) Ugotovili so tudi, da v Sloveniji gosrodinskih šol za kmečko ženo pravzaprav že ni več in torej konec koncev ni tako čudno, če slovenska dekleta hodijo v Avstrijo v šolo.

KRANJ — Na Gorenškem je samo še 10,1% kmečkega življa. Najhitreje je v zadnjih letih padlo število kmečkega prebivalstva v kranjski občini saj se je v letih 1960—1969 zmanjšalo od 21,6 na 10,0%. Najmanj kmečkemu prebivalstvu imajo Jelenice 2,5%. Trst 2,8%, Radovljica 10,8% in Škofja Loka 21,0%.

JESENICE — V jeseniški železarni postaja poleg problema oskrbe s surovinami še nov problem — pomanjkanje delavcev. Pred poltrajnim letom so v okviru sanacijskih ukrepov omejili zaposlovanje novih delavcev, sedaj pa jih vabijo od vsepovsod. V devetih mesecih je iz podjetja odšlo 940 delavcev, nanovo pa se jih je zaposlilo le 700. V železarni dela sedaj 5.700 delavcev; za normalno delo v obratih bi jih rabili vsaj še 700. Poglavitni vzrok, da de-

lavci zapuščajo tovarno, so razmeroma nizke plače. Povprečje znaša 1281 dinarjev, toda nekvalificirani delavci imajo 689 din, polkvalificirani 979, kvalificirani pa 1177 dinarjev. Plače na vodilnih mestih pa morajo biti precej višje, da govorijo o povprečju 1281 din, ki ga niti kvalificiran delavec ne dosežejo.

NOVA GORICA — Ne samo v tem mestu, ampak tudi že v sami Ljubljani grade zasebniki hiše z — uvoženo opeko. Graditelji prav radi odštejejo denar za carino in prevoz, pa je opeka kljub temu cenejša, kot domača. Nihče ne more trditi, da je v Avstriji in Italiji, kjer opeko kupujejo, življenjski standard delavcev nižji in da so plače slabše, čeprav so cene nižje. A ni samo opeka cenejša, ampak tudi cement, betonsko železo in nekateri lesni izdelki. Ker so se podražili tudi stroški v zvezi z zidavo — občinske takse, cene zemljišč in obrtniških storitev, ni čudno, da ljudje iščejo na vse načine, kako poceniti gradnjo.

UMRLI SO od 21. do 27. novembra:

LJUBLJANA: Mara Jurkovič r. Pintar, Stefan Babnik miz. m. v p., Terezija Štok r. Jankovič (88), Jože Droic živinodarinar v p., Katarina Sket (93), vdova odvetnika, Fedor Gregorič dipl. inž., dr. Nikolaj Preobraženski univ. prof., Sergej Sazonov inž. kem., Franc Čemernjak, Dragotin Rotter up., Vida Bojce r. Ravtar vzgojiteljica, Rudolf Likar žel. ur. v p., Ivan Rebolj up. Slov. nar. gl., Julijana Jager r. Škrbine, Mihaela Ferik r. Bitenc, Marija Sešel up., Ivo Bezjak admin. tajnik.

MARIBOR: Ana Šranc (78) up., Maks Petek (62), Marjeta Zgonc (23).

RAZNI KRAJI: Franc Javornik biv. mesar in pos., Grosuplje; Anica Kos učit. v p., Catež pri Brezici; Franci Urbančič učit. v p., Kranj; Joze Cesar up. (80), Velenje; Kuza Polič, Grosuplje; Anton Amorož zel. up., Zalog; Marija Kemškar, Log pri Brezovici; Ivan Jošt (81), Lipovec; Pepca Nahtigal, Zuzemberg; Franciška Triller r. Jerman, Stara Loka; Cene Praprotnik, Prebold; Franciška Udovič (81), Novo mesto; Jakob Marovt kmet, Parizlje; Terezija solar, Bled; Zofija Žmitez r. Dekleva (84), Lendol; Ivanka Puntar r. Lavše, smarno pri Litiji; Hermina Kolzel r. Gojšek, Celje; Ana Valenčič up. Dolenji Loga-ec; Andrej Babšek, Bana goriča; Anton Križman, Ig; Marija Debeljak r. Simončič, Radeče; inž. Gabriel Miroslav up. polk., Trebnje; Nikolaj Zobavnik, Žiže; Minka Popit r. Benedik, Vrhnika; Marija Breznik (Dolenčeva mama), Rafolče; Slavko Obreza up., Trzize; Anton Roglič kopač, Trbovlje; Roman Dobnik up. (94); Čizari; Marija Trdan r. Juvančič, Polje.

France Ižanec: Odprti grobovi

III. zvezek

Franc Ižanec je plodovit pisatelj. Pravkar je podaril slovenski javnosti novo dragoceno knjigo — nov zvezek zbirke "Odprti grobovi". Ni dolgo, ko smo dobili v roke drugi zvezek, ki popisuje komunistične strahote v Beli krajini. Sedaj pa imamo v rokah že tretji zvezek, ki popisuje zločine, ki so jih komunisti zagrešili po vsej slovenski zemlji: na Notranjskem, Dolenjskem, Gorenjskem in nekaj tudi na Štajerskem. Temu zvezku je dal avtor podnaslov "Dolga leta nedolžna kri napaja slovensko zemljo."

Trdimo, da je to dragocena knjiga. Dragocena zato, ker vsebuje pričevanja očividcev. Če bi jih Ižanec ne zbral, bi odšla ta pričevanja v grob skupaj s pričevalci. Nekateri sicer nimajo smisla za to delo in se avtorju celo posmehujejo, ker se bavi s preteklostjo, ki naj bi jo bilo treba pozabiti. Toda zdrava večina slovenske emigracije je Ižancu globoko hvaležna, da je zapisal ta važni del slovenske zgodovine.

Ižanec ne komentira in ne razlaga izjav svojih pričevalcev; napisal jih je tako, kakor so privrele iz njihovih src. To so namreč osebna doživetja ljudi, ki so večino tega, kar popisujejo, sami doživeli ali vsaj iz bližine opazovali. Niso to učene študije, ampak preproste, pa zato toliko več vredne izpovedi.

Pa zato zato je ta knjiga dragocena, ker nam v zmešnjavi teh časov posveči v bistvo komunizma, ki ni nič drugega kot zločinstvo. Z zločinci pa ni mogoča nobena sprava, ne sodelovanje, ne koeksistenca, ne dialog.

Tretji zvezek je obširna knjiga, ki ima 264 strani velikega formata. Za uvodnimi besedami avtorja je "Nekaj koristnih opomb" dr. Filipa Žaklija, ki pomaga Ižancu pri izdaji "Odprtih grobov". Dr. Žakelj se Ižancu zahvaljuje za to njegovo delo in prosi rojake, da naj

podprejo Ižanca, ki že nad deset let opravlja res zelo težko delo z zbiranjem pričevanj. Knjiga vsebuje poleg pričevanj tudi precej slik dokumentarne vrednosti, in črtežev krajev, kjer so se dogajali komunistični zločini.

Potrebno je s pohvalo omeniti, da je mnogo pričevanj podpisanih s polnim imenom pričevalca, kar daje pričevanju še posebno vrednost. Nekatera pričevanja pa so iz razumljivih razlogov (da ne bi svojci v domovini trpeli preganjanja) podpisana samo z začetnicami imena pričevalca. Nekatera pričevanja so zelo obsejna, druga pa kratka. Tako npr. obsega "Podroben opis komunističnih in laških grozodejstev v Polhovem gradu in okolici", ki ga je napisal Pavel Božnar, kar 30 strani. Obširen je tudi popis "Dogodki na Zapotoku in na Turjaku po razsulu italijanske vojske — ustanovitev domobranstva", ki ga je napisal Ernest Hirschegger. Obsežen je tudi popis dogodkov na Gorenjskem v letih 1941/45. Iz tega popisa zvemo mnogo podrobnosti, ki niso bile znane in tudi ne zapisane.

Knjiga vsebuje ne samo dragoceno ampak naravnost nepogrešljivo gradivo za vsakega objektivnega zgodovinarja, ki bo opisoval komunistično revolucijo na Slovenskem. Z zbiranjem tega gradiva opravlja Ižanec ogromno zaslug slovenski stvari. Knjiga naj bi bila pobuda za vse, ki kaj vedo iz tiste dobe, da bi to zapisali. Dr. Žakelj pravi v uvodu: "Kako krasno delo bi opravili še drugi možje, če bi s pomočjo drugih podrobno opisali dogodke med revolucijo v domačem kraju in okolici. Tako bi zbrali podrobno gradivo za celotno zgodovino."

Knjiga je za ceno 1500 starih pesov na prodaj v Dušnopastirski pisarni v Buenos Airesu.

Rudolf Smersu

Zaključek slovenskih šol

Bliza se konec leta, in po naših slovenskih šolah se je že zaključil pouk. V tej številki objavljamo poročilo o sklepnih prireditvah po naših domovih.

Bariloče

Slovenska šola Jakoba Aljaža iz Bariloče je imela svoj sklep dne 28. nov. tečaja v katerem poučujejo ga. Zora dr. Geržetičeva, Milena Arko in Voljca Habjan, je letos obiskovalo 18 otrok, razdeljenih v tri oddelke.

6. decembra pa je prišel Miklavž in obdaroval otroke, po stari slovenski navadi. Prireditvi sta se vršili v Planinskem stanu, kjer je bil tudi ob sobotah šolski pouk.

Capital

Šolsko leto v Jegličevi šoli se je steklo na Miklavž, 5. decembra s posebno prireditvijo v Slovenski hiši.

Družine otrok, ki obiskujejo Jegličovo šolo, so prisostvovala najprej zaključni maši, ki jo je daroval nekdanji katehet g. župnik Gregor Mali. Sledila je v veliki dvorani ob navzočnosti narodne zastave in petju slovenske himne akademija. Nastopilo je vseh 30 otrok pod vodstvom svojega rednega in telovadnega učitelja. Po razdelitvi spričeval se je katehet č. Jure Rode v priložitostnih besedah poslovlil od odhajajočih treh učenk in jim izročil knjižni spomin. Voditeljica šole se je zahvalila staršem za sodelovanje in jim priporocila čim priskrnejšo povezanost z otroki v času počitnic, pa prizadevanje za čim plodnejšo bogatenje vseh ob slovenski knjigi.

Niso izostali izrazi hvalečnosti otrok in staršev v besedi predsednika šolskega odbora g. Naceta Groharja in darilnih vsemu učitelstvu.

Gostoljubna pogostitev je izpolnila odmor do prihoda sv. Miklavža. Njegov obisk je s spremstvom v dostojanstvu in nadzemskega sija presegel vsa pričakovanja majhnih in velikih.

Carapachay

Sklep slovenske šole Josipa Jurčiča v Carapachayu je bil v nedeljo, 6. decembra. Vodja šole, g. Aleksander Pirc je pozdravil vse navzoče, nakar se je izvajalo drugo dejanje čarobne pravljice Peterčkove poslednje sanje, z vložkom prizora Palčkov, kar so vse izvajali izključno le učenci in učenke šole pod vodstvom g. Marijana Trnka. Lepa igra in nastop mladina je navdušil vse navzoče.

Nato se je g. Pirc zahvalil staršem in učiteljskemu zboru za sodelovanje s šolo in jih pozval, naj obdrže svoja mesta tudi v bodočem šolskem letu in z ljubeznivo spet nadaljujejo delo na tem polju. Starše pa je še posebej pozval k še tesnejšem sodelovanju.

Sledila je deklamacija učenke Mojce Komarjeve. Nato pa so učenke drugega oddelka izvajale telovadno uro pod vodstvom gđ. Lučke Pirc. Po deklamaciji, ki jo je podala učenka Kores Anica, sta sestre Pezdir Janika in Monika igrali in peli s spremljevanjem kitar.

Ritmične vaje s spremljevanjem glasbe so podale učenke tretjega oddelka pod vodstvom gđ. Lučke Pirc. Sledili so najmlajši, katere je za ljubki nastop pripravila g. Pezdirc, izvajali so simbolično vajo s petjem "Moj klobuk ima tri luknje."

Po kratki pavzi pa so v spremljevanju prikorakali na oder vsi učenci in učenke šole, se razpostavili po oddelkih nakar jih je nagovoril g. Pirc, ter jih navdušil za učenje v prihodnjem letu. Nato so bila razdeljena izpričevala. Prav tako je nagovoril posebni oddelček zbranih osmih učencev in učenk, ki s tem letom zapuščajo ta tečaj ter jim podal smernice za njih bodoče delo v slovenski skupnosti. Ob tej priliki jim je izročil v dar vsakemu lepo slovensko knjigo kot spomin na leto, preživeto v tej šoli.

Pred oder je stopil predsednik šolskega odbora g. Žnidar Janez, ki se je vsemu učitelstvu zahvalil za trud in jih pozval naj bodo tudi v bodoče no-

silci slovenske besede naši mladini.

Odbornik g. Senovršnik Franc pa je izročil č. g. Matkoču Borštarnju, prav tako gg. Pircu Aleksandru in Trnku Marijanu slovenske knjige kot majhno vidno zahvalo za trud, ki so ga imeli v teku leta v šoli.

Prav tako je odbornica ga. Gričarjeva izročila darila in sicer ge. Pezdircu gđ. Homanovi, gđ. Lučki Pirc in Koroscu Francetu.

G. Pirc se je ponovno vsem zahvalil in povedal, da je celotni učiteljski zbor izjavil, da osane na svojih mestih tudi v prihodnjem letu.

Castelar

Pozno popoldne pred Miklavževim večerom, so se zbrali šolarji in njihovi starši k zaključku šole v tečaju Franceta Prešerna na Pristavi. Najprej so najmlajši zapeli nekaj pesmic, nato je bilo slovo od učenecv in učenk, ki so to leto končali slovensko ljudsko šolo. Stirinajst se jih je zbralo na oderu. Malalen Majda se je v imenu vseh zahvalila g. katehetu Lamovskemu, učiteljici ge. Rajerjevi, ki jih je zadnji dve leti poučevala in ge. Geržiničevi, katera jim je šest let vzbujala ljubezen do slovenske pesmi. Vsakemu so izročili šopek v zahvalo. Vsak učenec je dobil v slovo in za spomin na slov. šolo Mauserjevo knjigo "Jerčevi galjoti", da bi jim tako še bolj ostal v spominu obisk pisatelja Mauserja.

Nato je učitelstvo razdelilo spričevala. Po razdelitvi spričeval pa so otroci vseh višjih oddelkov pod vodstvom ge. Marije Geržiničeve ubrano zapeli tri pesmi. Ko je utihnila zadnja pesem iz otroških grl, je pristopil k oltarju g. msgr. Orehar in daroval zaključno šolsko sveto mašo. V govoru je opozoril otroke na hvaležnost do učitelstva ter jim želel vesele počitnice. Opozoril jih je na nevarnost, ki se jim ponujajo v počitniških dneh in jim priporočil, naj se res potrudijo v napredovanju slovenskega jezika. Po zahvalni pesmi so se vsi razkropili po širni Pristavi in tako pričakali prihod sv. Miklavža. Vmes je bilo še žrebanje "rife", za katero je g. Kazimir Keber pripravil več lepih slik slovenskih krajev. Našemu mecenu, g. Keburu, ki nam že več let daruje slike, se ob tej priliki iskreno zahvalimo.

Miklavžev prizorek, ki ga je napisal g. Mirko Kunič in režirala ga. Vida Pograjčeva, je prijetno presenetil. Dobro sta se postavila oba mlada igralca in zbor angelčkov. Parkelj je že v prizorčku vzbudil strah in trepet pri najmlajših gledalcih.

Sv. Miklavž je prišel skozi dvorano v spremstvu angelov in parkljev. Po dobrohotnem govoru je razdelil svoje darove med male in velike gledalce, ki so srečni odhajali na svoje domove.

San Martín

Slovenska šola v San Martinu, imenovana po škofu dr. Gregoriju Rožmanu, je imela svojo sklepno prireditev v soboto, 5. decembra popoldne. Ta prireditev je imela obliko izleta, ki je bil prikazan na povečanem oderu. S pesmijo "Jaz pa pojdem na Gorenjsko" je prihitela na oder polovica šolarjev, ustavila se je na sončni jasi sredi gozda in začela rajati, prepevati in deklamirati. Trojica iz prvega razreda (A. M. Erbežnik, E. Smersu, M. Pišer) je zapela "Moj dragi balonček", Marta Rezelj je deklamirala "Sonce navsezgodaj", P. Stražičar in M. Jenko sta v dvogovoru postavljala "Vprašanje sončec". Prisrčen je bil nastop metuljčkov (V. Žagar, M. Mavrič, M. Rupnik, M. Lobnik, S. Oberžan, L. Marinček), prav tako deklamacija "Ciciban in čebela" (L. Makek, J. Janežič, G. Petkovšek).

Taj prvi skupini izletnikov se nato še pridruži še druga skupina, ki jo vodi učiteljica gđ. Nina Pristovnik. Po vselem pozdravljanju se nadaljuje razjanje in petje. Učenci prvega razreda zapojejo "Hi, konjiček". Nato nastopijo gosak (K. Griček) in goske.

Razpeta jadra

Almanah petega letnika slov. gimnazije

rišek opisuje ta najtežji problem kontinenta.

Klemenc Franci opisuje Expo 70 na Japonskem, njeno organizacijo in uspeh. Mauserjev obisk v Argentini je sprožil razmišljanje Ivanke Kočar: Pisatelj Karel Mauser in mi.

O moči in koristi električne sile govori Mavričij Kočar v članku Skrivnostne sile.

Razvoj otroka v rani mladosti je psihološki pogled na to temo, ki jo je obdelala Jožica Kopač.

Temo Organizacija in delo v njej pa je razložila in opisala Marija Kopač.

Motor (namreč štiriraktni eksplozijski motor) in njegovo delovanje je delo Marjana Kopača.

Pogled na domovino v njenih najtežjih trenutkih takoj po vojni je Trpeča Slovenija, članek Jožice Kržišnik.

Milan Marinič, ki živi v Lujanu, je prispeval zgodovinski oris nastanka tega največjega romarskega središča pod naslovom Luján.

Podroben povzetek Plebiscita na Koroskem ob 50-letnici sta vestno sestavila skupaj Ivan Pipp in Jure Pintar.

Marjan Pograjc je opravil intervju

Vsak teden ena

BOŽIČNA

Stara slovenska pesem iz 16 stol.

*Kir Marija Boga rodi,
aleluja, o Marija,
v preproste plejne povije,
aleluja, o Marija,
preproste plejne, makov cvet,
aleluja, o Marija!*

Vsi otroci zapojejo "Zajček, al' se ne bojiš?" R. Truden in I. Rezelj se pogovarjata "Kdo te ptiček mali", J. Rozanec in C. Makek pa povesta zgodbo "Kako se polžek mudi", A. Makek in L. Rezelj deklamirata "Oba junaka". Gđc. učiteljica je nato otrokom prebrala pismo pisatelja Karla Mauserja. 3 pesmijo "Zahaja sonce — pada mrak" se je izlet končal in mladina se je vrnila vesela domov.

Nato so prišli na oder učenke in učenci osmega razreda — letošnji absolventi, vsi z nagejnimi na prsih. Vsak je povedal nekaj tega, kar se je naučil v slovenski šoli. Voditeljica šole gđc. Katica Kovač jim je nato s kratkim govorom razdelila izpričevala. Predsednik in tajnik Slov. doma pa sta izročila vsem absolventom v spomin knjigo s posvetilom.

Slovenski dom je nato vse otroke pogostil, da so lažje počakali na sv. Miklavža, ki je kmalu nato prišel in obdaril otroke.

Ramos Mejía

Zaključna prireditev šole A. M. Slomška, ki jo vodi ga. Vera Holosan je bila 29. novembra. Po kratkem odskem prizorčku je g. Franci Holosan predvajal film o življenju in delu Slomškove šole, kateremu so vsi otroci z navdušenjem sledili. Zatem je g. Lavrič pokazal življenje in delo šole in Slomškovega doma v skiptičnih slikah, nakar so otroci prešli izpričevala. Sledila je zaključna sveta maša, z zahvalno pesmijo, ki jo je daroval katehet g. Škrbec.

Otrokom, ki so letos zapustili šolo, je šolski odbor podaril slovensko sveto pismo, Medsebojna pomoč Slomškovega doma pa je podarila vsakemu izmed njih hranilno knjižico za \$ 5.000, — za kar se mu na tem mestu najiskrenejše zahvaljujemo.

Za starše in prijatelje otrok je učiteljski zbor skupno s šolskim odborom pripravil zaključno prireditev v soboto 5. decembra. Ob pogrnenih mizah in prigrizku smo v filmu in slikah videli delo otrok in s kupovanjem rife denarno podprli šolski tečaj.

Slovinci v Argentini

Božična polnočnica za vse rojake bo tudi letos, kot že vsa leta, v dvorani Slovenske hiše. Pred njo bo ob 23. slovenski pevski zbor Gallus priredil koncert božičnih pesmi.

Osebnosti

Nova slovenska diplomantka. Gospa Jana Pernel Dobovškova je 17. t. m. diplomirala na Instituto Superior de Profesorado de Mercedes kot profesorica kasteljanske literature. Čestitamo.

SLOVENSKA PESEM V RADIO NACIONAL

V torek, 29. decembra, bo deklški pevski zbor iz Castelarja, ki ga vodi ga. Marija Geržiničeva, pel v Radio Nacional pri dopoldanskem otroškem programu "Cantan nuestras escuelas". Zbor bo izvajal božične in narodne pesmi.

Naročnike Svobodne Slovenije, ki so s plačilom naročnine v zaostanku še za prejšnje leto, prosimo, da jo poravnajo brez odlašanja. Prav tako jih prosimo, da plačajo tudi naročnino za leto 1970 še pred koncem letošnjega leta.

Uprava

s pilotom, zanimivo debato o poklicu.

Ples, njegovo važno vlogo in zgodovino je opisala Metka Rajar.

Kaj je kultura? se sprašuje Marija Tomažević in tudi analizira odgovore. Kot zadnji članek je Neda Vesel prišpevala zgodovinski pogled Slovenska univerza ob 50-letnici.

Poleg teh je končala peti letnik še Minka Debevec.

To je samo kratek pogled na delo naših letošnjih abiturientov. Lepo spričevalo za trud vseh petih let učenja. Kot vidimo, se menjava v almanahu poljudno znanstveni članki z razmišljanji in humanističnimi pregledi. Tako objema vse panoge, za katere se mladina lahko zanima. Zato le, da ni nobenega literarnega prispevka, ki bi dal še osebno poanto vsej reviji. Mnoge risbe lepo krasijo tekste, pa tudi vsa razporeditev je boljša kot v prejšnjih dveh almanahih. Omenil bi še, da ima veliko tiskovnih napak, pa tudi nekaj slovničnih in stilističnih, kar je gotovo znamenje stiske za čas. Naj bo to šola za bodočnost.

Gotovo je ta almanah lep dokaz, kako naš srednješolski tečaj dela za mladino in pa da so dijaki sposobni lastnega dela v slovenskem jeziku in res zrel stojijo na pragu univerze in življenja.

TD

Robert Petriček

Vsakodnevno delo in dogodki nas tako zaposlijo, da ne pridemo do tega, da bi razmišljali. Zgoditi se mora kaj posebnega, da se ustavimo in zamislimo. To „posebno“ je bila te dni smrt Roberta Petrička. Prejčani smo, da se je prav vsak, ki dela v slovenski skupnosti, ob tej novici zamislil. Kako? Petriček umrl? Kdo bo pa sedaj? Gorniki in člani planinskega društva so iskali odgovor na vprašanje, kdo bo pa sedaj to in ono. Predsednik in odborniki osrednjega društva Zedinjena Slovenija so se zavedli, da nekaj sklepov, kaj naj bi društvo naredilo, verjetno ne bo izvedenih. Idejo je dal Petriček; sprejeli so jo, ker je bila lepa in originalna, in bili so prepričani, da bo uresničena. Petriček ni bil odbornik, ki bi samo svetoval in stavljal predloge, nato pa čakal, kdaj bodo drugi naredili. Sam je najprej in najbolj poprijel za delo. To pa tako, da so mu morali drugi slediti in tudi prejeti za delo.

Kdo ga bo nadomestil pri organiziranju naših Slovencev dne, reprezentacijski prireditvi? Saj je sodeloval povsod, kjer je šlo za ohranitev slovenskih tradicij in afirmacijo slovenstva v izseljenstvu.

Ena najlepših Petričkovih lastnosti je bila v tem, da je bil izredno tolerant. Nikdar ni vprašal, kdo prireja prireditev. Njemu je bil važen namen prireditve. Ni ga zanimalo, kdo je izdal lepo knjigo v emigraciji. On je bil med prvimi, ki jo je kupil in navduševal druge, da podpro izdajo slovenske knjige v izseljenstvu.

Petriček je bil prisoten povsod, kjer je bila treba z idealizmom, delom in kakršnokoli žrtvijo podpreti prizadevanje slovenske skupnosti v Argentini. Bil pa je tudi vztrajen. Pred več kot tremi leti se mu je porodila misel, da bi gora, osvojena po slovenskem gorniki sredi edinstvenega južnega patagonskem ledu, bila krščena na 29. oktober v spomin tega velikega dogodka v slovenski zgodovini. Ovir ni bilo malo. Uspel je. Končno je slovenski gornik ing. Jurij Skvarča osvojil tak vrh, razvil na njem slovensko zastavo in gora je dobila ime, uradno ime 29. oktober. Ko je Petriček to zvedel, je bil srečen, resnično srečen.

Ko je dobrih 10 dni pred smrtjo pri-

šel v Slovensko hišo, je zaradi boleznih na srcu že težko šel po stopnicah. Pa je rekel: „Saj me res utruja, pa sem moral priti.“ „Moral“ je priti, ker je bil z dušo in telesom navezan na delo v naši svobodni slovenski emigraciji.

Življenjska pot pokojnega Roberta Petrička se je začela v Celju, kjer je bil v znani družini Petriček rojen 23. maja 1910, kot najstarejši sin. Po končani srednji šoli v Celju bi rad študiral na univerzi, agronomijo ali gozdarstvo. Že tedaj je čutil tolikšno ljubezen do narave, da je videl na tej poti svojo življenjsko srečo. Pa je moral ostati nosilec stare družinske slaščičarske tradicije, katere začetek je segal v leto 1875. Ko je bil star 6 let, mu je umrl njegov oče in je podjetje vodila njegova mama. On sam pa se je po končani srednji šoli izobraževal v slaščičarski stroki. Začel je v Zagrebu in na daljeval v Beogradu. Pa tudi v drugih mestih, kot v Novem Sadu, Budimpešti, na Dunaju, Ustu na Labi in končno še v Drezdenu. Tako strokovno usposobljen je vstopil v družinski slaščičarski obrat, ki se je medtem preselil v Rogaško Slatino. Leta 1931 je Petričkova družina prenesla obrat iz Rogaške Slatine v Ljubljano in je v njem delal Robert Petriček vse do odhoda v begunstvo leta 1945. Leta 1940 se je poročil z gospo Danico, rojeno Kanalc, iz zavedne slovenske družine iz Bistrice na Zili. V zakonu sta se jima rodila sinova Robert in Boštjan.

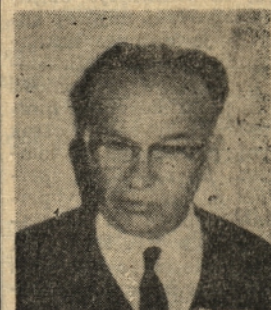
Ob razpadu Jugoslavije je bil pri vojaki in je padel v nemško ujetništvo, od koder se mu je posrečilo pobegniti in je prišel do Ljubljane. Tu so prežali nanj celjski nemčurji ter se hoteli nad njim maščevati zaradi njegove narodne zavednosti in nastopanja proti nemškimi ponemčevalnim načrtom. Ti celjski nemčurji so ga napadli in hoteli odpeljati v Celje, da ga ubijejo.

Rešili so ga italijanski vojaki blizu topniške vojašnice v Ljubljani vsega pretepenega in krvavečega. Italijani so ga imeli nekaj časa v zaporih, nakar so ga izpustili. Takoj so ga ugrabili gestapovci in ga imeli zaprtega v Kranju in Celovcu, kjer so ga obsodili na smrt kot sovražnika nemstva. Vsestranskemu posredovanju njegove družine je uspelo, da smrtne obsodbe niso takoj izvršili, ampak so ga poslali kot talca v Begunje. Iz teh zaporov so ga rešili italijanski okupatorji, češ da kot prebivalec Ljubljanske pokrajine spada pod njihovo pristojnost. Tako je bil rešen gotove smrti. V Ljubljani se je takoj priključil Mihaljevičevemu osvobodilnemu gibanju ter podpiral begunce in organiziral pošiljanje paketov v koncentracijska taborišča v Italiji in Nemčiji. Leta 1945 je odšel v begunstvo v Italijo in leta 1948 se je izselil v Argentino. Najprej je začel v veliki slaščičarni Steinhäuser, nato je odšel v Mendoza, kjer je tudi sodeloval v slaščičarskem podjetju. Leta 1950 se je vrnil v Buenos Aires ter stopil v službo v podjetje Simo, kjer je leta 1951 postal šef produkcije, kar je ostal vse do svoje smrti.

Leta 1966 je družino Petriček zadel huda nesreča. Starejši sin Robert-Boj je v avtomobilski nesreči zaključil svojo mlado življenjsko pot. Pokojni Robert Petriček pa je v zadnjih letih bolehal na srcu.

Petriček je do zadnjega hodil na delo. Zaradi slabosti srca je bil pod stalno zdravniško kontrolo. Zato je tudi v sredo, 16. decembra, po vrtni z dela odšel v spremstvu ge. Danice k zdravniku. Tam je med čakanjem bral neko revijo; nenadoma mu je padla iz rok in je kmalu za tem izdihnil.

Na mrtvaškem odru je ležal v svojem domu v Buenos Airesu. Številni znanci in prijatelji so ga hodili kropiti od prvega večera do pogreba. Ves je bil odčan v venci in rožami. V petek, 18. decembra, je na domu pri krsti opravili moli ve msgr. Orehar, pogrebna maša je bila v benediktinski opatiji, ki so jo darovali gg. msgr. Anton Orehar, dr. Filip Zakelj, Albin Avgustin in Jure Rode. V cerkvenem govoru je msgr. Orehar prikazal pok. Petrička kot velikega idealista. Pokopan je bil na pokopališču Chacarita. Po opravljenih mo-

Jože Jenko

Ni ga več med nami. Hitro se je ta vest raznesla med nami po velikem mestu. Jože Jenko je po neozdravljivi bolezni umrl. Hrabro je zadnje mesece prenašal svojo bolezen in do zadnjega trenutka se je zanimal in deloval za organizacijsko delo. Ni hotel kloniti pred neizprosno usodo svoje bolezni, kakor ni nikdar klonil v boju za ideale slovenskega domobranstva. Kot je bil navdušen in delaven doma, tako je bil tudi tukaj nemoren delavec v vsakem trenutku in kjerkoli je bilo treba.

Mnogokrat je sejal med trnjem, katero se je neusmiljeno vbadalo vanj, vendar je znal zasadi žlahtne bilke, ki so in bodo še rodile plemenite sadove, potem, ko se bo njegov spomin vedno bolj in bolj brisal v pozabo.

Njegova življenjska pot ga je peljala iz idilične Dolenjske v veliki in sumni svet. Njegova protikomunistična odločnost ni nikdar usahnila. Kakor je v jeku revolucije doma spoznal, da ni zadosti samo negativni protikomunizem, tako je tudi v novih okoliščinah bil med prvimi, ki so spoznali, da naš boj ni končal v Vetrinju, ampak ga je treba nadaljevati s povečanimi silami. Bil je vedno poln načrtov in iniciativ ter je bil kar sredi sredi tega garanja. Njegova neumorna delavnost nam mora biti tako v veliko vzpodbudo, da bomo nadaljevali njegovo delo; njega samega pa žal ne bomo nikdar mogli nadomestiti.

Ostaja vrzel, katero vsi težko občutimo, posebno pa še invalidi, za katere je imel tako široko srce. Bil je glavni začetnik ideje in misli za zavetišče škofa dr. Gregorija Rožmana, kamor je tako rad zahajal, posebno pa še v času svoje bolezni.

OBVESTILA

ČETRTEK, 24. decembra 1970:

Božična polnočnica v Slovenski hiši. Ob 23 priredi slovenski pevski zbor „Gallus“ božični koncert.

V Carapachau ob 24 naša polnočnica

PETEK, 25. decembra 1970:

V Slomškovem domu ob 19 Slovenski božič.

SOBOTA, 26. decembra 1970:

V Slomškovem domu družabna prireditev s sodelovanjem orkestra Planike V Našem domu ob 19 božična igra „Zlatko“.

NEDELJA, 27. decembra 1970:

V Slovenskem domu v Carapachayu prva tombola.

V Slomškovem domu družinska nedelja. Po maši predava p. A. Kukovica.

V Slomškovem domu po maši (ob 10) občni zbor krajevnega odseka SFZ, „Zlatko“.

PONEDELJEK, 28. decembra 1970:

V Slovenski hiši ob 20 seja Zveze okrajnih šolskih svetov.

ČETRTEK, 31. decembra 1970:

V Domu v San Martinu veliko silvestrovanje.

Na Pristavi Silvestrovanje.

SKAD priredi Silvestrovanje in Brucovanje v Adrogué. Zbiranje okrog 23.

Na Pristavi ob 18 sv. maša nato nastop mešanega zbora ge. M. Geržiničeve

NEDELJA, 3. januarja 1971:

20. misijonska veletombola

PONEDELJEK, 4. januarja 1971:

V Slomškovem domu ob 8.45 pričetek počitniških dni zo deklice in fanke od 5. do 14. leta.

NEDELJA, 10. januarja 1971:

Pristavski dan.

Vesele praznike Gospodovega rojstva in srečno ter v vsem bogato blagoslovljeno novo leto želi svojim številnim dobrotnikom in vsem rojakom Rožmanov zavod v Adrogué.

Branko Vrčon

Zopet je nastala vrzel med našimi vrstami.

Zmanjkal nam je naš dragi rojak Branko Vrčon zaveden Slovenec, poštovan in neumoren pobornik slovenstva,

vojitelj slovenskega petja, predvsem pa iskreno dober prijatelj in v vsem svojem kratkem in polnem življenju nebežen.

Slovenski pevski zbor v Carapachayu je zbral svojega rednega člana in mnogo Slovencev kakor tudi drugih ljudi ga bo še dolgo časa ohranilo v hvaležnem spominu. Vsakomur je bil prijatelj, vedno pripravljen na pomoč in delal vse mogoče usluge; njegov dom je bil vsakomur odprt.

Rodil se je Branko 10. januarja 1927 v Dobrovljem na Vipavskem. Slovensko Primorje je ozemlje kremenitih značajev. Tak je bil pokojni. Mnogo je pretrpel. Po ital. razpadu 1943, ko mu je bilo komaj 15 let, je bil prisilno mobiliziran v partizane. Ob prvi priliki je pobegnil in se pridružil primorskemu odredu slovenskih četnikov in kasneje slovenskim domobrancem. Vso svojo mladost je preživel na tem narodno vedno tako ogroženem ozemlju. Oh koncu vojne je prepeljal v Forli polkovnika Janka Debeljaka in se nato vrnil v Gorico. Vneto se je oprijel prevozniškega dela in si pri vsem našel časa za svoje ljudi in slovensko petje.

Leta 1948 se je preselil v Argentino. Spočetka je živel v Mendoza, povsod nasmejanega in vedrega obraza, kjer se ga še marsikdo toplo spominja, nato pa se je preselil v Buenos Aires in nadaljeval svoje staro prevozniško delo. Leta 1954 se je poročil s Slavko Cerar iz Ljubljane. Neumorni delavec in poln optimizma je v predmestju Florida dokončal pred enim letom svojo lepo hišo, na katere vrata je mnogokdo potrkal in našel razumevanje.

Usojeno mu je bilo živeti za druge. Doletela ga je nesreča v tragičnem požaru v Ramos Mejia, ki je dosedaj terjal 11 žrtev. Po trinajstih dnevih groznega trpljenja je preminul 11. decembra ob 5 zjutraj.

Zapušča 81-letno mater, ženo Slavko, sina Marka, sestro Zoro in pred kratkim iz ZDA prispelega brata dr. Stanka, katerim izrekamo naše sožalje.

Bodi Ti mila tuja zemlja, dragi Branko, in Bog ti plačaj za vse dobro!

ZEDINJENA SLOVENIJA

VOŠČI VSEM ROJAKOM BLAGOSLOVLJENE

PRAZNIKE GOSPODOVEGA ROJSTVA IN VE-

LIKO SREČE IN USPEHOV V NOvem LETU!

Božični blagoslov, mir in srečo rojakinjam in rojakom v svetu in v domovini! Iskrene novoletne želje vsemu našemu narodu, posebej za dobrost, plemenitost in modrost mladega slovenskega rodu!

Zveza slovenskih mater in žena

Buenos Aires, božič 1970

Slovenski pevski zbor "Gallus"

želi vsem rojakom vesele božične praznike

in srečno novo leto!

BOŽIČNI KONCERT

bo pel ob 23 h. na sveti večer pred polnočnico v Slovenski dvorani

SDO

SFZ

ZELITA

VSEJ SLOVENSKI MLADINI DOMA IN PO SVETU BLAGOSLOVLJEN BOŽIČ IN MILOSTI POINO NOVO LETO!

Misijonsko pismo vsem rojakom!

„Katoliški misijoni“, Slovenska misijonska zveza in Baragovo misijonišče Vas v imenu 80 slovenskih misijonarjev in misijonark srčno vabimo k sodelovanju pri prihodnji misijonski veletomboli, ki bo v nedeljo, 3. januarja 1971, v Ramos Mejia, v Ateneo Don Bosco, ob 17.

Pravite, da v našem misijonskem tisku najrajši berete članke in poročila slovenskih misijonarjev. Iz njih pa lahko tudi razberete, kako so odvisni pri svojem delu od naše pomoči in koliko jim zaleže vsak pesos, ki ga zanje darujete. Kolikokrat pri prebiranju njih pisem rečete sami zase: Tudi jaz jim hočem o priliki pomagati!

Predragi prijatelji slovenskih misijonarjev! Vsakoletna misijonska veletombola je za vas najlepša prilika, da prispevate svoj delež k pomoči slovenskim misijonarjem. Ne le za tiste, ki se prireditve lahko osebno udeležijo, ampak tudi za vse vas, ki ste bolj daleč in na tombolo ne morete priti, ki pa morete ob tej priliki za večji uspeh prireditve svoje prispevke poslati. Da, to naj bi bila čudovita novost letošnje jubilejne tombole, ko bi od te tombole naprej vključno sodelovali tudi vi, ki imate enako veliko ljubezen do misijonarjev kot mi. Lepo vas vabimo, odzovite se tej naši prošnji, pridružite se nam v duhu in v žrtvi, pošljite svoj dar, da z njim pomnožimo sad te vsakoletne naše akcije za vse slovenske misijonarje!

Vsem, bližnjim in daljnim, pa povemo skrivnost, ki ni skrivnost: Slovenski misijonarji v svojih stiskah in potrebah sanjajo o še večjem uspehu te jubilejne tombole njim v pomoč! Ne razočarajmo jih! Sodelujmo vsi, ki moremo in kolikor moremo!

Storimo to z ljubeznijo, z veselo ljubeznijo do Kristusa, do Cerkve, do njegovih poslancev, naših misijonarjev, pa do ljudstev, ki so neizmerno bolj revna kot mi, a ki gledajo na nas kot na duhovne in materialne bogatine, čeprav smo morda sami uboge vdove, a z bogastvom ljubezni...

Storimo pa to tudi iz hvaležnosti Bogu za vse blagoslove preteklega leta! In tudi s prošnjo za novo leto: Za duhovno in telesno moč in zdravje nas in naših dragih, za prospeh tudi v ekonomskih zadevah, za mir sveta, za vstajenje našega naroda!

Naši misijonarji se nam pridružujejo v teh prošnjah. Iz vsakega njih pisma zveni prošnja k Bogu, naj nam poplača! Koga ne bo Bog uslišal, če ne njih...

Rojaki, misijonski prijatelji! Bodimo vsj velikodušni!

Oprostite nadlegovanju — in že vnaprej Bog plačaj!

SLOVENSKA POLNOČNICA

v Carapachayu

24. decembra ob 24. uri

Slovenski dom
v Carapachayuželi vsem članom in prijateljem
blagoslovljene božične praznike in zdravo
in uspeha polno leto 1971Vse lepo vabimo na
SILVESTROVANJE
v domu.MODNO KROJAŠTVO
JOŽE PRAZNIKželi svojim cenjenim strankam
blagoslovljene božične praznike
in mnogo uspehov v prihodnjem
letu.Larroque 70 Banfield
Tel. 242-7589

ZOBOZDRAVNIK

Dr. Leandro F. Peljhan

M. P. 10693

Ordinira v torek, četrtek in soboto
od 15 do 21Mariano Acosta 432, Capital
Zahtevajte določitev ure na
T.E. 67-9791JAVNI NOTAR
FRANCISCO RAUL
CASCANTE

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827Dr. Tone Žužek
ADVOKATUraduje od 17.30 do 19.30 ure.
Ponedeljek, sredo, petek.Lavallo 2331, p. 5, of. 10
T. E. 47-4852

UNIV. PROF.

DR. JUAN BLAZNIK

Specialist za ortopedijo in
travmatologijeOrdinira v torek, četrtek in soboto
od 17 do 20C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed.
Zahtevajte določitev ure na tele-
fonu 49-5855

ODVETNIK

Dr. FRANC KNAVS

TUCUMAN 1455,

piso 9, oficina "E", Capital

Želi vsem rojakom vesele božične
praznike ter srečno novo letoV januarju bo pisarna zaprta
zaradi počitnic.

O D D A M

HIŠO V MIRAMARU

za mesec januar

Inf. tel.: 621-1153, 621-1085

SLOMSKOV DOM želi vsem rojakom in članom
blagoslovljene božične praznike in veliko srečo
v letu 1971Ob tej priliki obvešča in vabi vse rojake na
naslednje prireditve v Slomškovem domu:

25. decembra ob 19:

SLOVENSKI BOŽIČ

Božična sveta maša in uprizoritev živih jasic. Izvajajo
mladenke doma. Sodeluje mladinska goba.

26. decembra ob 21:

DRUŽABNI VEČER

Sodeluje orkester Planika

27. decembra (po sv. maši):

Predavanje č. p. Alojzija Kukavica: Nekaj psiholoških na-
svetov zakoncem.

DRUŠTVO SLOVENSKA PRISTAVA

želi vsem rojakom

vesel božič in srečno novo leto 1971

obenem vabimo vse na udeležbo na

4. PRISTAVSKI DAN

dne 10. januarja 1971 s sledečim sporedom:
dopoldne ob 11 sv. maša

13 kosilo

popoldne ob 16 pozdrav predsednika Pristave g. Perniška
nastop šolske mladine šole dr. Fr. Prešerna
slavnostni govor
pesem zbora mladenk s Pristave (ga. Anka
Savelli-Gaser)tercet sester Tominc
fant in dekle — instrumentalni nastop
zbor mladenk (ga. Anka Savelli-Gaser)
PROSTA ZABAVA

Vabimo tudi na

SILVESTROVANJE NA PRISTAVI

Vsem svojim gostom, prijateljem, znancem in sodelavcem želimo
vesele božične praznike ter srečno in uspešno novo leto 1971!

HOTEL BLED

HOTEL DANIELA

ROMA - RIM - Via S. Croce in Gerusalemme, 40

Lastnik V. LEVSTIK

Najlepše doživite božične praznike in veliko božjega blagoslova
v novem letu voščiti članom, vlagateljem in vsem rojakom

SLOVENSKA HRANILNICA Z. Z O. Z.

(Coop. de Crédito „S.L.O.G.A.“ Ltda.)

Bartolomé Mitre 97

Ramos Mejía

T. E. 653-6574

Veliko božjega blagoslova v božičnih praznikih
in mnogo uspehov v novem letu 1971
želi vsem rojakomSLOVENSKO KERAMIČNO PODJETJE
CACES

Pedro Molina 140 - San Jose - Guaymallen - Mendoza

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN ZADOVOLJNO NOVO LETO
VAM ŽELI

OB BRANJU NAJNOVEJŠE ZBIRKE ČRTIC PISATELJA

Karla Mauserja: Na ozarah

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Blagoslovljene božične praznike in uspehov polno novo leto
želi vsem članom in rojakom

NAŠ DOM iz San Justa

Slovenski dom v San Martinu

želi vsem svojim članicam in članom,
prijateljem in sploh vsem rojakomblagoslovljene božične praznike
ter srečno novo leto

ter jih obenem vabi na veliko

sanmartinsko silvestrovanje

ob sodelovanju orkestra „Planika“

Na sporedu so šaljivi nastopi, novoletni nagovor, ples.

Začetek ob 21.

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE

in

SREČNO NOVO LETO 1971

želi

vsem članom, prijateljem, klientom in vsem rojakom

SLOVENSKO

KOVINARSKO PODJETJE D. Z O. Z.

PORVENIR 2452, Remedios de Escalada ENGR

Istočasno sporočamo, da nameravamo razširiti delavnost na železno-
stavno stroko (carpintería metálica). Po sklepu 2. rednega občnega
zbora je v to svrhu do 31. januarja 1971 odprt nov vpis delnic, plač-
ljivih v šestnajstih trimesečnih obrokih. Ta vsota se lahko podvoji
ali potroji, ako se vpišete tudi Vi!

Vabi Vas

Gerentski zbor E.M.E. SRL
Slovenska Vas

Slovenski dom v Carapachayu

bo pripravil na svojem senčnem vrtu:

Dobitke — bogate, kot še nikjer.

Tablice — kot povsod — po 1 peso.

Pijačo — hladno in poceni.

Jedačo — okusno in poceni, kot vedno

Vse to in še več...

Niso samo obljube!

Prihitite zato na

PRVO TOMBOLO

27. decembra 1970

Ves dan: 11.30 sv. maša

12.30 kosilo

16.30 pričetek tombolo

prosta zabava

Otroci vseh šol dobe

pri vstopu eno tablico

brezplačno!

Vesele božične praznike in srečno novo leto želi
vsem odjemalcem in rojakom

MIZARSKA DELAVNICA

BIVEGRO

Novoporočenci in bodoče družine, pozanimajte se pri nas za
vzorke, kvaliteto, postrežbo in ceno

Rep. de Chile 3036

T. E. 621-3452

San Justo

Vesel Božič in srečno novo leto želi vsem odjemalcem
in prijateljem

urarna in zlatarna

SILVO LIPUŠČEK

Almafuerte 3559

T. E. 621-3047

San Justo

Blagoslovljene božične praznike in srečno novo leto želi vsem rojakom

MUEBLERIA EZEIZA

nasproti železniške
postaje Ezeiza

LUKA MILHARČIČ

MUEBLES LUKY

Av. 25 de Mayo 136
C. Spegazzini — GR

Vsem Slovencem in Slovenkam Velikega Buenos Airesa sporočamo,
da bo tudi letos v sveti božični noči

SLOVENSKA POLNOČNICA

v Slovenski hiši, ulica Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

Priložnost za sv. spoved!

Lepo vabljeni!

Jože Jenko

podstarešina in članski načelnik DSPB TABOR

je po težki in dolgi bolezni preminul dne 18. decembra 1970 in bil
dne 19. decembra pokopan na pokopališču v San Martinu.
Ohranimo ga v lepem spominu!

DSPB TABOR

Buenos Aires, 19. decembra 1970.

Jože Jenko

ustanovni član in odbornik zavetišča dr. Gregorija Rožmana.

nas je za vedno zapustil dne 18. decembra 1970.

Neumornemu delavcu zahvala in trajen spomin.

Odbor

zavetišča dr. Gregorija Rožmana

Buenos Aires, 19. decembra 1970.

Umrli je 16. decembra soustanovitelj in predsednik Slovenskega
planinskega društva

Robert Petriček

Naravo je ljubil; gore je občudoval; bil je dober človek. Pri njem
je bilo vse naravno, odkrito. Neiskrenosti ni poznal; zato nas
je združeval. V ljubezni do Slovenije in do bogatih zakladnic slo-
venskih izročil nas je navduševal. Sledili smo prijatelju dobre-
mu človeku.

Boga je doživljal in občudoval po Njegovem stvarstvu, lepo-
tah narave, veličastju gora.

Buenos Aires, 18. decembra 1970.

Slovensko planinsko društvo
v Argentini — Buenos Aires

Svoj poslednji vzpon je opravil ustanovni član Slovenskega
planinskega društva v Argentini in dolgoletni predsednik buenos-
aireske sekcije SPD, gospod

Robert Petriček

Nашega zvestega prijatelja, sodelavca v številnih zamislih
in tovariša s planinskih izletov bomo ohranili v trajnem spominu.

Bog mu daj večni mir na onstranskih višinah

SPD Bariloche

Odšel je k Bogu po večno plačilo naš dolgoletni podpred-
sednik, gospod

Robert Petriček

Bil je zvest Slovenec in delaven član naše skupnosti.
Molimo za večni pokoj njegove plemenite duše.

ZEDINJENA SLOVENIJA

Slovenska demokratska stranka z žalostjo naznanja, da je dne
16. decembra 1970 v Buenos Airesu nenadoma preminul prijatelj

Robert Petriček

član izvršnega odbora SDS

Stranka globoko obžaluje izgubo svojega dolgoletnega člana,
neutrudnega sodelavca in iskrenega prijatelja ter izraža sožalje ge.
Dančič, sinu Boštjanu, gospe mami, sestri, bratom in sorodnikom.

Slovenska demokratska stranka

Po volji Vsemogočnega, katero spoštujemo in vdano prena-
šamo, nas je po daljši bolezni zapustil naš mož, oče, sin, brat, stric
in tast, gospod

Jože Jenko

Pokopali smo ga 19. decembra na pokopališču v San Martinu.
Priporočamo ga v molitev.

V Argentini: Frida, žena

Marijan, sin

Alenka por. Beznik, hčerka

Frido, zet

v domovini: Janez, oče,

brata in sestre z družinami

Buenos Aires, Straža pri Novem mestu, Ljubljana, dne 18. 12. 1970.

ZAHVALA

V času težke bolezni in ob smrti našega dobrega moža in
očeta, gospoda

Jožeta Jenka

mu je toliko prijateljev in znancev izkazalo pozornost in naklo-
njenost, da se nam ni mogoče zahvaliti vsakemu posebej; zato iskren-
na hvala vsem njegovim prijateljem za obiske in prečuto noč, ko je
zadnjič ležal na svojem domu, gg. duhovnikom za tolažbo in po-
grebne obrede, vsem darovalcem cvetja, moškemu zboru za žalo-
stinko, gg. govornikom za prelepe poslovilne besede in končno zahvala
vsem, ki so nas spremljali in ga spremili na zadnji poti do pre-
zgodnjega groba.

Sv. maša zadušnica bo zanj dne 2. januarja 1971 ob 19 v
Slovenski kapeli.

Buenos Aires, 21. decembra 1970.

Frida,

žena, v imenu vsega sorodstva

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Director: Tone Mizerit

Redacción y Administración:

Ramón Falcón 4158, Buenos Aires

T. E. 69-9503

Argentina

Correo
Argentino
Central (B)

FRANQUEO PAGADO

Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA

Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual N° 996.221

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1970:
za Argentine \$ 2.900.— Pri pošiljanju
po pošti \$ 3.000.— ZDA in Kanada
13 USA dolarjev; za Evropo pa 15
USA dolarjev za pošiljanje z avionsko
pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za
pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados
Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

DRUSTVENI OGLASNIK

SLOVENSKA RADIJSKA URA. Na
Božič, 25. decembra bo slovenska radij-
ska oddaja posvečena izključno božične-
mu prazniku.

Deveta otroška kolonija odpotuje iz
Buenos Airesa v nedeljo, 27. t. m., ob
22,20 z vlakom št. 15 (voz št. 33).
Otroci naj se zbero na postaji Bm. Mi-
tre v Retiru do 21. ure. Vse prav lepo
prosimo, da poravnajo razliko vsaj do
23. t. m. v pisarni ZS. Kolonijo bodo
spremljali: ga. Olga Omahna, gdčne.
Anica Šemrov, Cveta Pavlovčič, Nina
Pistovnik, g. Franček Breznikar i. dr.

V spomin pokojnega g. Roberta Pe-
trička je g. Dorian Heller daroval za
socialni sklad Zedinjene Slovenije 10.000
pesov. Iskrena hvala.

Vse prekmalu nam je dogorel plamen bogatih življenjskih
dejavnosti in ljubezni našega srčno dobrega, nadvse lju-
bljenega moža, očka, sina, brata, svaka, strica, nečaka,
gospoda

ROBERTA PETRIČKA

predsednika Slovenskega planinskega društva v Argentini,
podpredsednika društva Zedinjena Slovenija, člana izvrš-
nega odbora Slovenske demokratske stranke.

'Oče usmiljenja in tolažbe, ki nas z večno ljubeznijo ljubiš in senco smrti
spreminjaš v zarjo ljubezni' — udeležiti v teh prazničnih dneh Tvojega
Rojstva ta naš prošnji klic nad svojim sinom, ki si ga tako nenadoma
poklical k Sebi — in k njegovemu sinu Boju.

Kdor je doumel njegovo plemenito žrtev ljubezni za blagor bližnjega in
za naš slovenski rod, mu je dal najvrednejšo oporo ob vzponu k Večnemu
Miru in k pravičnemu plačilu.

V tolažbo nam je, da smo Vam, dragi prijatelji in rojaki, v tako veliki
meri dolžniki za tolika priznanja in izraze ljubezni, izkazane mu takó v
dobi njegovega življenja, kakor tudi v naših trpkih dneh slovesa.

Z molitvami in žalnimi obredi, s sveto mašo, sodarovano po gospodih msgr.
Antonu Oreharju, spiritualu dr. Filipu Zaklju, planinskem župniku Albinu
Avguštinu in kaplanu Juretu Rodetu; s tako številnimi obiski na domu
v zadnjih dveh dneh njegove onemele, a vsepovezujoče navzočnosti med
nami; s premnogim cvetjem, katerega neumljivo lepoto je vselej tako in-
timno doživljal; s pesmijo, ki mu je bilo dano v toliki meri ljubiti jo in jo
razumeti, da mu je postala prisposoda življenjske lepote in tolažbe; s pri-
jateljskim spremstvom k njegovemu zemskemu počivališču; z besedami iz-
branih misli spoštovanja, hvaležnosti in ljubezni, izrečenih ob nezasutem
grobu od gospodov tajnika Narodnega odbora za Slovenijo Miloša Stareta,
predsednika društva Zedinjena Slovenija Božota Starihe in podpredsednika
Slovenskega planinskega društva v Argentini Markota Martelanca — z
vsem tem ste ga, spoštovani in dragi žalni svatje, tako bogato obdarovali,
da bo — spremljan s tolikimi pričevanji — lažje pristopil k besedi do
svojega Sodnika.

V njegovem imenu — vsem, stotera Vam hvala!

Neizmerno smo užaloščeni v naši osirotelosti.

Žena Danica roj. Kanalc in sin Boštjan;
mama Ana Petriček-Kolterer roj. Ritošek;
sestra Lote ter brata dr. Vili in Franček
z družinami; rodbine Petriček, Ritošek,
Kolterer, Marcikič, Kanalc, Milia, Dekleva.

Sv. maša zadušnica bo v Slovenski kapeli v soboto, 26. decembra ob 17.30.

Buenos Aires, Ljubljana, Celovec, Trst, Kalifornija, 16-18. decembra 1970.